

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οι δράσεις των περιβαλλοντικών πάρκων και φορέων
διαχείρισης για την αειφορία και το περιβάλλον: Η
περίπτωση του Εθνικού Δρυμού της Οίτης»**

Καψάλης Θωμάς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής είναι να μελετήσει τις δράσεις των περιβαλλοντικών πάρκων και φορέων διαχείρισης για την αειφορία και το περιβάλλον, εστιάζοντας στην μελέτη περίπτωσης του Εθνικού Δρυμού Οίτης. Ειδικότερα, μελετάται η διαχείριση προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, όπως επίσης εξετάζεται εκτενώς η έννοια του Εθνικού Δρυμού και οι τρόποι Διαχείρισης αυτού. Σχετικά με τον Εθνικό Δρυμό Οίτης επιχειρείται να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση, καθώς και ο τρόπος διαχείρισης αυτού, ενώ αξιοποιώντας τις καλές πρακτικές που αναφέρονται γίνονται συγκεκριμένες προτάσεις που ενισχύουν την αειφορία και το περιβάλλον.

Σχετικά με την μεθοδολογία που χρησιμοποιείται είναι βιβλιογραφική αναζήτηση σε διεθνείς βάσεις επιστημονικών δεδομένων, δίνοντας έμφαση σε επιστημονικά περιοδικά που μελετούν ζητήματα περιβαλλοντικών πάρκων. Επιπροσθέτως, χρησιμοποιούνται σχετικά συγγράμματα, αλλά και επικαιροποιημένες μελέτες, τόσο από την ελληνική, όσο και από ξένη βιβλιογραφία. Ακόμη, γίνεται αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο

*Λέξεις Κλειδιά: Προστατευόμενες Περιοχές, Εθνικοί Δρυμοί, Φορείς Διαχείρισης
Προστατευόμενων Περιοχών, Ελλάδα, Εθνικός Δρυμός Οίτης, Καλές Πρακτικές*

ABSTRACT

The aim of the Postgraduate Thesis process is to study the actions required by the data and documents required for sustainability and content, focusing on the application of the Oiti National Park. In particular, the access to decryption access to additional sites in Greece is being studied, requiring every detail required for the National Park and its users. About the Oiti National Park separately to discern the required situation, require and have what they need, we use the information I need for every time I want to do something that is about sustainability and time.

About methodology that exists bibliographic information to users based ephemeral, emphasizing scientific journals that study issues that are required. Selections, careful books, and up-to-date coloring books, from the Greek, application and foreign bibliography. Also, information is searched on the internet.

Keywords: Protected Areas, National Parks, Management of Protected Areas, Greece, Oiti National Park, Good Practice

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών	11
1.1	12
1.2	14
1.3	17
1.4	19
1.5	23
1.6	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Εθνικοί Δρυμοί	34
2.1	35
2.2	35
2.3	38
2.4	39
2.5	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εθνικός Δρυμός Οίτης	43
3.1	44
3.2	47
3.3	49
3.4	59
3.5	61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα	29
Πίνακας 2: Πόροι από το ΕΣΠΑ 2014-2020 για περιβαλλοντικές δράσεις σε προστατευόμενες περιοχές	31

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Εθνικό Πάρκο Λάσους Λαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου	16
Εικόνα 2: Όψη της Οίτης	42
Εικόνα 3: Ζαρκάδι-δείγμα πανίδας της Οίτης	45
Εικόνα 4: Περιοχές χωρικής αρμοδιότητας Φορέα Διαχείρισης	47
Εικόνα 5: Περιπολία στις εκβολές του Σπερχειού Ποταμού	52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Ποσοστό χερσαίων και θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών σε διεθνές επίπεδο

15

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας την παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση αυτής. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Στέφανο Παρασκευόπουλο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας καθώς και τον συνεπιβλέποντα επίκουρο καθηγητή κ. Ρουσάκη Ιωάννη του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την επιλογή του θέματος, την υποστήριξη και την βοήθεια που μου προσέφεραν καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Ακόμη, θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες προς όλους τους διδάσκοντες για τις γνώσεις και τα πολύτιμα εφόδια που μου παρείχαν. Τέλος, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την στήριξη και σε αυτό το στάδιο των σπουδών μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι ο φυσικός πλούτος και η βιοποικιλότητα της Ελλάδας, βρίσκονται σε αξιοθαύμαστο επίπεδο τόσο στην Ευρώπη όσο και στην περιοχή της Μεσογείου. Μάλιστα, περίπου το 35% της χερσαίας έκτασης της χώρας, καθώς επίσης και το 1,5 % της θαλάσσιας τελούν υπό προστασία, με τις περιοχές αυτές να εντάσσονται στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το δίκτυο αυτό αντιστοιχεί σε 26.000 περιοχές, καλύπτοντας ένα ποσοστό της τάξεως του 18% της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εν λόγω περιοχές προσφέρουν οφέλη που κυμαίνονται σε 200-300 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, εκφράζοντας ουσιαστικά το 2-3% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αριθμός θέσεων εργασίας που αφορά στα οικοσυστήματα αυτά σε επίπεδο Ευρώπης, προσεγγίζει τα 4,4 εκατομμύρια (Τριάντης κ.α., 2017).

Στην Ελλάδα, πριν περίπου είκοσι χρόνια, δημιουργήθηκαν οι Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ), ωστόσο, οι φορείς αυτοί δεν κάλυψαν ποσοστό μεγαλύτερο από το 30% των προστατευόμενων περιοχών. Ουσιαστικά, ακόμη και σήμερα, παρά τις νομοθετικές παρεμβάσεις και τις σχετικές πρωτοβουλίες, το 70% περίπου των προστατευόμενων περιοχών της χώρας, δεν υπάγεται σε κάποιον οργανωμένο φορέα για την διαχείριση και προστασία αυτού (Μαραγκού & Χριστοπούλου, 2012).

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας εξετάζεται ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, ο οποίος έχει θεσμοθετηθεί εδώ και είκοσι και πλέον χρόνια, έχοντας ως σκοπό την παρακολούθηση και προστασία της γλωρίδας, της πανίδας, καθώς και ευρύτερα

των οικοσυστημάτων, τα οποία βρίσκονται στην περιοχή ευθύνη του. Παράλληλα, στους σκοπούς του φορέα διαχείρισης συγκαταλέγεται η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, αλλά και ευρύτερα της κοινωνίας, έτσι ώστε να υπάρξει προστασία και συνάμα αειφορική διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης-Κοιλάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Σχετικά με την δομή της παρούσας εργασίας, αποτελείται από τρία κεφάλαια. Ειδικότερα, το πρώτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών, εξετάζοντας εννοιολογικά τις Προστατευόμενες Περιοχές, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών. Επιπροσθέτως, μελετάται το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ). Τέλος, αναφέρονται καλές πρακτικές από την διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι Εθνικοί Δρυμοί, όπου αρχικά προσδιορίζεται η έννοια του Εθνικού Δρυμού, ενώ ακολούθως, εξετάζεται το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των Εθνικών Δρυμών. Περαιτέρω, παρουσιάζονται οι Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα, καθώς και τα Εθνικά Πάρκα και τα διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην διαχείριση των Εθνικών Δρυμών, καθώς επίσης και στις περιβαλλοντικές δράσεις που αναπτύσσονται στους Εθνικούς Δρυμούς.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στον Εθνικό Δρυμό της Οίτης, όπου σε πρώτη φάση αναφέρονται γενικά στοιχεία για τον Εθνικό Δρυμό Οίτης, ενώ στη

συνέχεια αξιολογείται πλήρως η παρούσα κατάσταση που επικρατεί εκεί. Περαιτέρω, μελετάται η διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Οίτης, ενώ γίνεται λόγος για καλές πρακτικές που αφορούν Εθνικούς Δρυμούς και τους βέλτιστους τρόπους διαχείρισης αυτών. Τέλος, διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με την αειφορία και το περιβάλλον και το πως αυτά μπορούν να διαφυλαχθούν στο πλαίσιο του Εθνικού Δρυμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών

1.1 Εισαγωγικές έννοιες

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας ενδιαφέρον έχει να αναφερθεί η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία προσδιορίζεται ως η ανάπτυξη που καλύπτει τις υφιστάμενες ανάγκες, χωρίς όμως να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα ικανοποίησης των αναγκών από μελλοντικές γενιές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνδυασμός του φυσικού με το πολιτιστικό απόθεμα, συμβάλλει στην εφαρμογή ενός βιώσιμου μοντέλου παραγωγικής ανάπτυξης, το οποίο θέτει στο επίκεντρο την προστασία του φυσικού κεφαλαίου (Apostolopoulou & Pantis, 2009).

Οι φυσικοί πόροι που υπάρχουν σε μια περιοχή είναι κυρίως δημόσια αγαθά και έχει τη δυνατότητα ο καθένας να τα χρησιμοποιήσει, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες του. Επομένως, προκειμένου να υπάρξει βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει η αξιοποίηση των φυσικών πόρων να μην ξεπερνά τη δυνατότητα που έχουν για ανανέωση (Καρβούνης & Γεωργακέλλος, 2003).

Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει τεθεί στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, εξαιτίας των έντονων περιβαλλοντικών πιέσεων που έχουν προκληθεί, αλλά και εξαιτίας της ανάγκης για αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου που ακολουθείται. Έτσι, έχουν τεθεί στόχοι για την βιώσιμη ανάπτυξη, στα πλαίσια της Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), έχοντας ως χρονικό ορίζοντα υλοποίησης το 2030.

Ειδικότερα, οι στόχοι αυτοί που τίθενται αφορούν στον περιορισμό της φτώχειας, την εξάλειψη της πείνας, καθώς επίσης και την καλή υγεία και ευημερία. Ακόμη, στους στόχους αυτούς περιλαμβάνεται η ποιοτική εκπαίδευση, η ισότητα

των φύλων, το καθαρό νερό και η αποχέτευση, η φθηνή και καθαρή ενέργεια, καθώς και η αξιοπρεπής εργασία που συνοδεύεται από την οικονομική ανάπτυξη.

Επιπροσθέτως, στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης περιλαμβάνεται ο μετριασμός των ανισοτήτων, η δημιουργία βιώσιμων πόλεων και κοινοτήτων, ενώ συμπεριλαμβάνεται και η δράση για το κλίμα, η διατήρηση της βιωσιμότητας στα θαλάσσια οικοσυστήματα, όπως επίσης και η διατήρηση της βιωσιμότητας στα χερσαία οικοσυστήματα. Τέλος, προβλέπεται η διατήρηση της ειρήνης, της δικαιοσύνης καθώς και των ισχυρών θεσμών, αλλά και η συνεργασία για την επίτευξη των στόχων αυτών που έχουν τεθεί (Ηνωμένα Έθνη, 2020).

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, όπου υπήρξε έντονη βιομηχανική ανάπτυξη, αλλά και ευρύτερα οικονομική ανάπτυξη, υπήρξε σημαντική επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος, ιδίως στα αστικά κέντρα. Παράλληλα, η έντονη ανάπτυξη συνοδεύτηκε από αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας, μείωση των επιπέδων της βιοποικιλότητας, αλλά και σημαντική εξάντληση των φυσικών πόρων. Επομένως, αναδείχθηκε η έντονη ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία με τη σειρά της θα επηρέαζε την οικονομική και κοινωνική ζωή (Μπεριάτος, 2009).

Η προστασία του περιβάλλοντος στηρίζεται σε πλήθος αρχών όπως είναι η αρχή της βιωσιμότητας, η αρχή της βιοποικιλότητας, όπου η βιοποικιλότητα θεωρείται ότι αποτελεί παράγοντα ευρωστίας των οικοσυστημάτων. Περαιτέρω, η προστασία του περιβάλλοντος στηρίζεται στην αρχή της ήπιας ανάπτυξης των ευπαθών οικοσυστημάτων, στην αρχή της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και στην αρχή της προστασίας του Φυσικού Κάλους καθώς και

στην αρχή της οικολογικής συνείδησης, όπου επιδιώκεται να καθιερωθεί η οικολογική συνείδηση των πολιτών (Σκούρτος & Σοφούλης, 1995).

Στα πλαίσια προστασίας του περιβάλλοντος η Ελλάδα έχει προβεί στην εφαρμογή σχετικών πολιτικών, όπως είναι για παράδειγμα η Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης που αφορούν στην βιοποικιλότητα, καθώς η Ελλάδα διαθέτει ένα από τα υψηλότερα επίπεδα βιοποικιλότητας στην περιοχή της Μεσογείου, αλλά και ευρύτερα στην Ευρώπη.

Γενικός στόχος της στρατηγικής αυτής αποτελεί η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, καθώς επίσης και η ανάδειξη της βιοποικιλότητας ως εθνικό κεφάλαιο. Παράλληλα, επιδιώκεται να υπάρξει αύξηση της επιστημονικής γνώσης, διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου, όπως και διατήρηση των γενετικών πόρων. Επιπλέον, η πολιτική της βιοποικιλότητας περιλαμβάνει διεθνείς και διακρατικές συνεργασίες, καθώς επίσης και ενσωμάτωση και διατήρηση της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας, όπως και την συμμετοχή της κοινωνίας στην διατήρηση της βιοποικιλότητας (Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής, 2014).

1.2 Προστατευόμενες περιοχές

Λαμβάνοντας υπόψη την Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (International Union for Conservation of Nature-IUCN), μια προστατευόμενη περιοχή μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας αναγνωρισμένος και σαφώς καθορισμένος γεωγραφικός χώρος, για τον οποίο υπάρχει σχετική δέσμευση διατήρησης, ενώ ο χώρος αυτός υπόκειται σε διαχείριση μέσω νομικών, είτε μέσω άλλων αποτελεσματικών μέσων, έτσι ώστε να μπορεί να επιτευχθεί

μακροπρόθεσμη διατήρηση και προστασία της φύσης, δίνοντας έμφαση στις οικοσυστημικές υπηρεσίες και στις πολιτιστικές αξίες (Dudley, 2008).

Το 1872, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, θεσπίστηκε το πρώτο εθνικό πάρκο Yellowstone, το οποίο χαρακτηρίστηκε δημόσιο πάρκο προς όφελος και απόλαυση των ανθρώπων. Μάλιστα, προβλέπονταν ότι όσοι εντοπιστούν ή εγκατασταθούν, είτε καταλάβουν την περιοχή ή τμήμα της, θα θεωρηθούν ως παραβάτες και εν συνεχεία θα απομακρυνθούν. Δεν άργησαν να ακολουθήσουν και άλλες χώρες, όπου υπήρξαν αντίστοιχες περιοχές που χαρακτηρίστηκαν ως προστατευόμενες, όπως ήταν η Αυστραλία, ο Καναδάς, η Νότια Αφρική, καθώς και η Νέα Ζηλανδία.

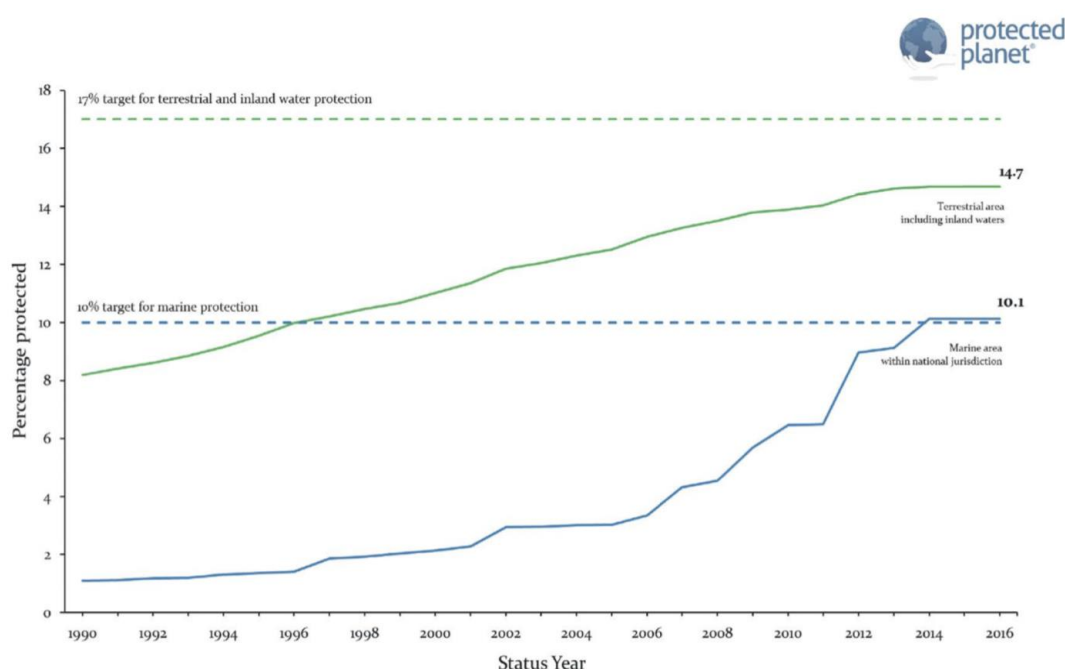
Ο χαρακτηριστικός των περιοχών αυτών ως προστατευόμενες προέκυψε κατόπιν κυβερνητικών πρωτοβουλιών, ενώ οι περιοχές αυτές περιελάμβαναν μεγάλες εκτάσεις, που ήταν κυρίως δασικές, οι οποίες παρά το γεγονός ότι ήταν προσβάσιμες από τους ανθρώπους παρέμειναν ακατοίκητες και χωρίς να λαμβάνουν χώρα ανθρώπινες δραστηριότητες. Έκτοτε, έως και σήμερα, έχει θεσπιστεί μεγάλος αριθμός περιοχών ως προστατευόμενες, οι οποίες μάλιστα φθάνουν να καλύπτουν το 15% περίπου (UNEP-WCMC, 2016).

Λαμβάνοντας υπόψη πρόσφατες εκτιμήσεις, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, περίπου το 25% της συνολικής χερσαίας έκτασης, δηλαδή 1.121.5000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, βρίσκεται υπό κάποιο καθεστώς προστασίας, είτε πρόκειται για εθνικό, είτε για ευρωπαϊκό (European Environment Agency, 2017). Σε επίπεδο χώρας, λαμβάνοντας υπόψη το Protected Planet, το οποίο αποτελεί «εργαλείο» των Ηνωμένων Εθνών, σε καθεστώς προστασίας φαίνεται να βρίσκεται

περίπου το 35% της χερσαίας έκτασης, καθώς επίσης και ένα ποσοστό περίπου 1,5% της συνολικής θαλάσσιας έκτασης (Τριάντης κ.α., 2016).

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται το ποσοστό των χερσαίων και θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών σε διεθνές επίπεδο.

Διάγραμμα 1: Ποσοστό χερσαίων και θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών σε διεθνές επίπεδο¹

Λαμβάνοντας υπόψη την ελληνική νομοθεσία, μπορούν να διακριθούν οι ακόλουθες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών (Μαραγκού & Χριστοπούλου, 2012):

- Εθνικοί Δρυμοί (Ν. 996/71)
- Εθνικά Πάρκα (Ν. 1650/86)
- Αισθητικά Δάση (Ν. 996/71)

¹ Τριάντης, Κ., Γεωργίου, Κ., Βαρελίδης, Γ.Κ., Κακογιάννης, Ν.Χ., Μακαντάση, Φ., Σκόκου, Ν., Καρουλάνης, Θ. (2017). *Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000-Ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο για την Προστασία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξή τους*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης.

- Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (Ν.996/71)
- Καταφύγια Άγριας Ζωής (Ν. 2637/98)
- Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές (Ν.2637/1998)
- Εκτροφεία θηραμάτων (Ν. 2637/1998)
- Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Ν. 1650/86)
- Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (Ν. 1650/86)
- Προστατευτικά Δάση (Ν.Δ. 86/1069)
- Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία (Ν. 1650/86)
- Περιοχές Οικοανάπτυξης (Ν. 1650/86)

Στην εικόνα που ακολουθεί παρουσιάζεται τμήμα του Εθνικού Πάρκου Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης - Σουφλίου.

Εικόνα 1: Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου²

1.3 Χαρακτηριστικά προστατευόμενων περιοχών

² Visitsoufli.com (2020). Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου. Διαθέσιμο στο: <http://www.visitsoufli.com/dadia-national-park/> [Πρόσβαση 1 Νοεμβρίου 2020].

Θα πρέπει να τονιστεί ότι έχουν θεσπιστεί σε επίπεδο χώρας 241 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και 202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ). Η συνολική έκταση των περιοχών του Δικτύου Natura 2000 ανέρχεται στην Ελλάδα σε περίπου 4,3 εκατομμύρια εκτάρια, με το ποσοστό αυτό να καλύπτει περίπου το 27% του χερσαίου εδάφους, καθώς και ένα 6% περίπου των χωρικών υδάτων.

Είναι γεγονός ότι το σύνολο σχεδόν των προστατευόμενων περιοχών βρίσκεται αντιμέτωπο με ένα προβληματικό σύστημα διοίκησης, είτε ακόμη και με απουσία διοίκησης, παρά το γεγονός ότι έγιναν και πρόσφατα θεσμικές αλλαγές, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό. Οι φορείς διαχείρισης των περιοχών αυτών δεν διαθέτουν ουσιαστικά οικονομική αυτοτέλεια, ενώ αντιμετωπίζουν και προβλήματα που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό, καθώς απουσιάζει μεγάλος αριθμός εργαζομένων, σε σχέση με αυτούς που προβλέπονταν να είναι.

Έτσι, η οικονομική βιωσιμότητα των φορέων αυτών στηρίζεται σε πόρους που λαμβάνουν από το ΕΣΠΑ κατά βάση, είτε από άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα, εφόσον δεν υπάρχουν περιορισμοί ως προς την ένταξη τους. Επομένως, με το συγκεκριμένο μοντέλο στην Ελλάδα, η προστασία και ανάδειξη των περιοχών αυτών καθίσταται προβληματική, ενώ όπου παρατηρούνται ενέργειες και αξιόλογες δράσεις, αυτές συνδέονται κυρίως με το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο καταβάλλει προσπάθεια, έτσι ώστε να υπάρχει εύρυθμη λειτουργία των χώρων αυτών.

Περαιτέρω, σε αρκετές περιοχές της χώρας, τα μέτρα προστασίας θεωρείται ότι είναι επαχθή και παράλληλα δυσανάλογα από τις τοπικές κοινωνίες και έτσι δεν είναι λίγες οι φορές όπου ο τοπικός πληθυσμός αντιμετωπίζει επιθετικά την όλη

προσπάθεια προστασίας, αντί να θεωρεί ότι πρόκειται για ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, μέσω του οποίου μπορεί να υπάρξει προστιθέμενη αξία για την περιοχή και για τους κατοίκους (WWF Ελλάς, 2016).

1.4 Θεσμικό πλαίσιο σε Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση

Για την δημιουργία και διαμόρφωση των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα έλαβαν χώρα σημαντικές μεταβολές στο πέρασμα του χρόνου που αφορούσαν στη μεταβολή του θεσμικού πλαισίου, καθώς και άλλες ενέργειες. Ειδικότερα, το 1937 ψηφίστηκε ο νόμος 856, ο οποίος και αποτέλεσε την βάση για την κήρυξη των δέκα εθνικών δρυμών, ενώ ένα χρόνο αργότερα, το 1938, δημιουργήθηκαν οι Εθνικοί Δρυμοί Ολύμπου και Παρνασσού.

Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1971, θεσπίστηκαν δύο επιπλέον τύποι προστατευόμενων περιοχών, με τον πρώτο να είναι τα «Αισθητικά Δάση» και τον δεύτερο να είναι τα «Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης», ενώ λίγα χρόνια αργότερα, το 1975, υπήρξε θέσπιση των Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας, με βάση την Σύμβαση Ραμσάρ. Ακόμη, το 1979 θεσπίστηκε το Ν. 998/1979 που αφορούσε την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων εν γένει της χώρας (Ζάγκας, 2007).

Το 1985, η Ελλάδα κλήθηκε να ενσωματώσει την Οδηγία για τα άγρια πουλιά της Ε.Ε., η οποία και καθιέρωνε την υποχρέωση της χώρας να θεσπίσει Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για συγκεκριμένα είδη ορνιθοπανίδας. Ένα χρόνο αργότερα, το 1986, ψηφίστηκε ο Νόμος 1650, όπου αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια για την καθιέρωση ενός οργανωμένου συστήματος των προστατευόμενων περιοχών.

Το 1992 εκδόθηκε η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ που αφορούσε στη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, προβλέποντας τη θέσπιση Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ), όπως επίσης και την ίδρυση, λειτουργία, προστασία και διαχείριση του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου Natura 2000.

Κατά τη διάρκεια της διετίας 1994-1996, εκπονήθηκε το έργο «Inventory, Identification, Evaluation and Mapping of the Habitat Types and Flora and Fauna Species in Greece (Directive 92/43/EEC), το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και υλοποιήθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, με συμμετοχή του Υπουργείου Γεωργίας και συντονιστή το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας-Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (Ν. 4519/2018).

Επιπροσθέτως, το 1998 ενσωματώθηκε η Οδηγία που αφορά στους οικότοπους, ενώ με την ψήφιση του Ν. 2637, άρθρο 57, διαμορφώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για την δημιουργία καταφυγίων άγριας ζωής. Ένα χρόνο αργότερα, με τον Ν. 2742, υπήρξε εξειδίκευση του θεσμικού πλαισίου για τις υποχρεώσεις που αφορούν στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Ακόμη, την ίδια χρονιά (1999), ιδρύθηκε ο πρώτος φορέας προστατευόμενης περιοχής στην Ελλάδα, που ήταν το Πάρκο Ζακύνθου (Π.Δ. 1999/ΦΕΚ 906/Δ).

Με τον Ν. 3044/2002, προβλέπονταν να υπάρξει ίδρυση φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, ενώ με τον Ν. 3937/2011 για την διατήρηση της βιοποικιλότητας, τέθηκε ουσιαστικά σε νέα βάση το εθνικό σύστημα

προστατευόμενων περιοχών, το οποίο και ενσωμάτωσε τις παλιές κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών, ενώ συνάμα δημιουργούνταν και νέες περιοχές.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο Ν. 4519/2018 που αφορά τους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, σύμφωνα με τον οποίο, πρόκειται για νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), σκοπός των οποίων αποτελεί η διοίκηση και διαχείριση των περιοχών, των στοιχείων, καθώς και των συνόλων της φύσης και του τοπίου. Θα πρέπει να τονισθεί ότι οι Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών εποπτεύονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Με βάση τον νόμο αυτό, στους 28 φορείς που λειτουργούσαν ιδρύθηκαν επιπλέον οκτώ φορείς. Οι φορείς αυτοί είναι οι ακόλουθοι (Ν.4519/2018):

- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Βόρα-Πάικου-Βερμίου, όπου έδρα του φορέα ορίζεται προσωρινά η Έδεσσα που ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας.
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Μακεδονίας, με προσωρινή έδρα την Καστοριά της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς.
- Φορέας Διαχείρισης Κορινθιακού κόλπου, με έδρα την Κόρινθο της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας.
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Ευβοίας, με προσωρινή έδρα την Χαλκίδα.
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Νότιας Πελοποννήσου-Κυθήρων, με έδρα την Σπάρτη της Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας.

- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων, με έδρα την Σύρο της Περιφερειακής Ενότητας Κυκλάδων.
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Βορείου Αιγαίου, με έδρα την Μυτιλήνη της Περιφερειακής Ενότητας Λέσβου.
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης, με έδρα το Ηράκλειο της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου.

Αναφορικά με την αρμοδιότητα των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, στον ίδιο νόμο προβλέπεται ότι μπορεί να παρέχουν στοιχεία, καθώς και αιτιολογημένη γνωμοδότηση κατά την διαδικασία κατάρτισης των σχεδίων διαχείρισης, όπως και κατά το στάδιο της εφαρμογής, παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των σχεδίων διαχείρισης που αφορούν στην αειφορική διαχείριση και την προστασία των περιοχών που υπάγονται στην κατηγορία Natura 2000.

Επιπλέον, προβλέπεται η κατάρτιση έκθεσης σε ετήσια βάση για την προστατευόμενη περιοχή, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διατήρηση των προστατευτέων αντικειμένων, καθώς επίσης και στα αποτελέσματα από την εφαρμογή των δράσεων που προβλέπονται στα σχέδια διαχείρισης. Ανά τριετία, οι φορείς αυτοί θα πρέπει να συντάσσουν έκθεση αξιολόγησης των ρυθμίσεων που αφορούν στην προστατευόμενη περιοχή, με το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής να προσδιορίζεται αναλυτικά κατόπιν σχετικής απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Ν.4519/2018).

Επιπροσθέτως, οι Φορείς Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών, σύμφωνα με τον νόμο, είναι υπεύθυνοι για την ανεύρεση, τη διασφάλιση, καθώς επίσης και την προώθηση αναπτυξιακών δράσεων σε τοπικό επίπεδο, όπως επίσης και για την αποτελεσματική, χρηστή και με κανόνες διαφάνειας διάθεση και διαχείριση των πηγών εσόδων, έτσι ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί ολοκληρωμένη διαχείριση των περιοχών ευθύνης των φορέων αυτών.

Περαιτέρω, στον Νόμο 4519/2018, για τις αρμοδιότητες των Φορέων Διαχείρισης αναφέρεται ότι περιλαμβάνεται η αποτελεσματική, χρηστή και με κανόνες διαφάνειας διάθεση και διαχείριση των πηγών εσόδων των προστατευτέων αντικειμένων, όπως επίσης και η ολοκληρωμένη διαχείριση των περιοχών ευθύνης, επιδιώκοντας να υπάρξει ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης.

Ακόμη, οι Φορείς Διαχείρισης είναι αρμόδιοι για την κατάρτιση μελετών, καθώς και για την διεξαγωγή ερευνών, όπως και για την εκτέλεση τεχνικών, ή άλλων έργων, τα οποία περιλαμβάνονται στα οικεία σχέδια διαχείρισης που κρίνονται αναγκαία για την προστασία, διαχείριση, αποκατάσταση και ανάδειξη των προστατευτέων αντικειμένων που υπάρχουν στην περιοχή ευθύνη των φορέων (Ν.4519/2018).

1.5 Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ)

Με βάση τον Ν. 3044/2002 (ΦΕΚ Α΄ 197), κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2003 ιδρύθηκαν 25 φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, με τις περιοχές αυτές να προστίθενται στις δύο περιοχές που είχαν κηρυχθεί νωρίτερα ως

προστατευόμενες, λαμβάνοντας υπόψη τους Ν. 1650/1986 και 2742/1999, δηλαδή το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα.

Έως και το 2013, ο αριθμός των ΦοΔΠΠ που λειτουργούσαν ανέρχονταν σε 28, ενώ σύμφωνα με τον Ν. 4109/2013, άρθρο 8, παράγραφος 8, οι φορείς αυτοί συγχωνεύθηκαν σε 14, ωστόσο, η εν λόγω διάταξη δεν ενεργοποιήθηκε και συνέχισαν να λειτουργούν οι ΦοΔΠΠ όπως λειτουργούσαν έως τότε.

Πιο αναλυτικά, οι Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ) αφορούν τις εξής περιοχές: Δάσος Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, Δέλτα Αξιού-Λουδιά-Αλιάκμονα, Δέλτα Νέστου Βιστωνίδας-Ισμαρίδας, τον Εθνικό Δρυμό Αίνου, τον Εθνικό Δρυμό Οίτης, αλλά και τους Εθνικούς Δρυμούς Ολύμπου, Παρνασσού, Πάρνηθας, Πρεσπών, Σαμαριάς.

Ακόμη, στους Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών υπάγονται το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου-Βορείων Σποράδων, το Εθνικό Πάρκο Δέλτα-Έβρου, το Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα, καθώς επίσης και ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου και Πίνδου, όπως και οι περιοχές Κάρλας-Μαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου, Καρπάθου-Σαρίας, Λίμνης Κερκίνης και Λίμνης Παμβώτιδας, Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, Λιμνών Κορώνειας-Βόλβης, Οροσειράς Ροδόπης, όρους Πάρνωνα & Υγροτόπου Μουστού, Στενών και Εκβολών ποταμών Αχέροντα και Καλαμά, Τζουμέρκων, Περιστερίου και Χαράδρας Αράχθου, Υγροτόπων Αμβρακικού, Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλίας, Χελμού-Βουραϊκού (Τριάντης κ.α., 2017).

Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Ν. 2742/1999, φαίνεται να υπάρχουν δύο διαφορετικές λύσεις αναφορικά με την επιλογή του σχήματος το οποίο μπορεί να

αναλάβει την διοίκηση και διαχείριση μίας ή περισσότερων προστατευόμενων περιοχών. Πιο αναλυτικά, μπορεί να υπάρξει σύσταση Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ), όπου πρόκειται για νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, που έχουν κοινωφελή χαρακτήρα και εποπτεύονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με την έδρα αυτών να βρίσκεται είτε εντός, είτε πλησίον στις προστατευόμενες περιοχές (Κωνσταντινόπουλος, 2014).

Από την άλλη, υπάρχει και η δυνατότητα μη σύστασης ΦοΔΠΠ, με την ευθύνη διαχείρισης στην περίπτωση αυτή να δίνεται σε υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες, είτε σε ειδικές υπηρεσίες, οι οποίες δημιουργούνται για τον σκοπό αυτό, αλλά και σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, πρώτου και δεύτερου βαθμού.

Επιπλέον, η διαχείριση αυτή μπορεί να γίνει και από εκπαιδευτικά ιδρύματα, είτε από δημόσια ερευνητικά κέντρα, αλλά και από νομικά πρόσωπα, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τα οποία υπάγονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Η ανάθεση της διαχείρισης των περιοχών αυτών σε ειδικές υπηρεσίες, όπως και σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου γίνεται με αντίστοιχο Προεδρικό Διάταγμα, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις, η ανάθεση γίνεται κατόπιν σύναψης σύμβασης διαχείρισης.

Χρηματοδότηση Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦοΔΠΠ)

Για την χρηματοδότηση Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, πέρα από τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους, μπορούν να υπάρξουν και εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, οι οποίες θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της βιωσιμότητας αυτών. Πιο αναλυτικά, μια πηγή εναλλακτικής χρηματοδότησης θα

μπορούσε να ήταν η αξιοποίηση των πόρων που προέρχονται από πωλήσεις προϊόντων, όπως αυτό προσδιορίζεται στο άρθρο 15, παράγραφος 5 (δ) του Ν. 2742/1999. Ουσιαστικά, οι πόροι αυτοί μπορεί να περιέχονται από πωλήσεις υλικών, είτε από εισιτήρια που έχουν θεσμοθετηθεί για ορισμένες από τις περιοχές αυτές, αλλά και από ξεναγήσεις, είτε εκδόσεις επιστημονικών δεδομένων. Σχετικά με τα προϊόντα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι αυτά μπορεί να είναι αγροτικά ή κτηνοτροφικά προϊόντα, για τα οποία υπάρχει και υπεραξία, καθώς συνδέονται άρρηκτα με τις περιοχές όπου βρίσκονται οι προστατευόμενες περιοχές (Τριάντης κ.α., 2017).

Επιπροσθέτως, μια ακόμη πηγή χρηματοδότησης για τους ΦοΔΠΠ θα μπορούσε να αποτελέσει η διαμόρφωση πακέτων χορηγιών, στα οποία μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνονται υλικά προς πώληση, όπως για παράδειγμα είναι τα διάφορα είδη που σχετίζονται με τον ΦοΔΠΠ, είτε οι εκδόσεις και οι μελέτες που αφορούν στην προστατευόμενη περιοχή.

Ενδεικτικά, θα μπορούσαν οι επισκέπτες των περιοχών αυτών να αγοράζουν δώρα, τα οποία συνδέονται με την περιοχή, καθώς και με τα προστατευόμενα είδη που φιλοξενούνται εντός των ορίων της, είτε με τις δραστηριότητες γενικότερα που συμβαίνουν εκεί. Ουσιαστικά, στόχος αποτελεί η παροχή συνδρομής προς τον ΦοΔΠΠ, καθώς έτσι διαμορφώνεται και μια μακροχρόνια σχέση με τους επισκέπτες, οι οποίοι ενημερώνονται για τις δράσεις που λαμβάνουν χώρα στην προστατευόμενη περιοχή και ενδεχομένως μπορούν να συμμετέχουν και με άλλους τρόπους.

Περαιτέρω, τα τελευταία χρόνια, παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα, φαίνεται να ανθίζει η χρηματοδότηση μέσω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Ουσιαστικά, μέσω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ), οι εταιρείες αναπτύσσουν πρωτοβουλίες που αφορούν στην κοινωνία και το περιβάλλον, σε συνεργασία με όλα τα πιθανά εμπλεκόμενα μέρη, έτσι ώστε αυτές να είναι στοχευμένες και να υπάρξει ο μέγιστος δυνατός αντίκτυπος.

Στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ), πέρα από τις άμεσες δράσεις και ενέργειες που μπορούν να πραγματοποιηθούν, είναι αρκετά σύνηθες, οι επιχειρήσεις να ενισχύουν τη δράση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), είτε μεμονωμένα, είτε στα πλαίσια ευρύτερων πρωτοβουλιών. Επιπλέον, έμφαση στην προσέλκυση επιχειρήσεων, στα πλαίσια της Εταιρικής τους Κοινωνικής Ευθύνης θα πρέπει να δοθεί σ' αυτές που βρίσκονται κοντά στις προστατευόμενες περιοχές, είτε αναπτύσσουν δραστηριότητες που συνδέονται με το περιβάλλον και την εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας.

Ακόμη, σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφαρμόζεται εκτενώς ο θεσμός των εθελοντικών συμφωνιών, (ο εν λόγω θεσμός χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα ευελιξίας και οι οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα εθελοντικής διαχείρισης) όπως επίσης και η ανάπτυξη συνεργειών η οποία συντελείται με περισσότερη ευκολία. Ωστόσο, η πρακτική αυτή στην Ελλάδα δεν είναι γνωστή, καθώς δεν υπάρχει η κατάλληλη πληροφόρηση μεταξύ των ενδιαφερομένων.

Δεν θα πρέπει επίσης να παραβλέπεται η εθελοντική δράση που πραγματοποιείται από ιδιωτικούς φορείς, όπως επίσης και οι συμφωνίες που κάνουν οι ΦοΔΠΠ, σε εθελοντική βάση, με ξενοδοχειακές μονάδες που βρίσκονται στην

περιοχή αυτή, με τις συμφωνίες αυτές, αφενός να περιλαμβάνουν ενημέρωση των επισκεπτών των ξενοδοχείων, αφετέρου δε να ενισχύουν το φιλοπεριβαλλοντικό προφίλ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων (Τριάντης κ.α., 2017).

Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για τις προστατευόμενες περιοχές σημαίνοντα ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η κοινωνία των πολιτών. Μέσω των συμμετοχικών διαδικασιών ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των κατοίκων και των φορέων διαχείρισης των περιοχών, για αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προωθούνται ανάλογες δράσεις. Είναι αναγκαίο τόσο κατά την διαμόρφωση των σχεδίων διαχείρισης της περιοχής, όσο και κατά την εφαρμογή των μέτρων αυτών να υπάρχει διαβούλευση με το σύνολο των εμπλεκομένων, έτσι ώστε να μετριάζονται οι συγκρούσεις που θα λάμβαναν χώρα σε αντίθεση περίπτωση (EKBY, 2008).

1.6 Καλές πρακτικές από την Ε.Ε.

Το έργο LIFE-IP 4 NATURA

Το εν λόγω έργο είναι το πρώτο ολοκληρωμένο έργο Life (Life Integrated Project-LIFE IP), το οποίο εγκρίθηκε για την Ελλάδα και αποτελεί από τα πλέον σημαντικά για την προστασία της ελληνικής φύσης. Βασική επιδίωξη του συγκεκριμένου έργου αποτελεί η ενίσχυση της προστασίας της φύσης στην Ελλάδα, με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να υπάρχει συμμόρφωση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Έτσι, ενσωματώνεται με τρόπο συνεκτικό ένα ενιαίο πρόγραμμα, καθώς και

δράσεις που σχετίζονται με πλήθος παραμέτρων που αφορούν στην προστασία της φύσης, όπως είναι για παράδειγμα η πολιτική, η οικονομία, η κοινωνία, καθώς και η επιστημονική γνώση.

Το συγκεκριμένο έργο έχει διάρκεια οκτώ (8) έτη και συγκεκριμένα από το 2018 έως και το 2025, ενώ ο προϋπολογισμός του εκτιμάται σε 17.000.000 €, εκ των οποίων τα 10,2 εκατομμύρια ευρώ αποτελούν συμμετοχή της Ε.Ε. και τα υπόλοιπα εθνική συμμετοχή που προέρχεται από το Πράσινο Ταμείο και από την συμμετοχή των εταίρων (Εδώ ζούμε - Natura 2000, 2020).

Όσον αφορά τους φορείς που συμμετέχουν στο έργο πρόκειται για το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας που αποτελεί και τον συντονιστή του έργου, το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το WWF Ελλάς, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Περιφέρεια Κρήτης, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, η Περιφέρεια Αττικής, η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας, καθώς επίσης και το «Πράσινο Ταμείο».

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο έργο αποτελεί την πρώτη συντονισμένη πρωτοβουλία που αφορά την υλοποίηση του Πλαισίου Δράσεων Προτεραιότητας της Ελλάδος, στα πλαίσια του δικτύου Natura 2000, τόσο σε εθνικό, όσο και σε Περιφερειακό και Τοπικό επίπεδο.

Ειδικότερα, οι στόχοι του έργου είναι οι ακόλουθοι (Εδώ ζούμε-Natura 2000,2020):

- Η βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων.
- Η ολοκληρωμένη διαχείριση του δικτύου Natura 2000.

- Η ενδυνάμωση των αρχών και υπηρεσιών που θεωρούνται αρμόδιες για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη φύση.
- Η ενεργός συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών Natura 2000.
- Η ευρεία ενημέρωση του κοινού της Ελλάδας σχετικά με το δίκτυο Natura 2000, καθώς και για την ενεργή συμμετοχή των πολιτών και υιοθέτηση νοοτροπιών και συμπεριφορών που είναι θετικές απέναντι στις περιοχές Natura 2000.
- Η κινητοποίηση συμπληρωματικών χρηματοδοτικών πόρων προκειμένου να μπορέσουν να επιτευχθούν οι στόχοι των Οδηγιών που αφορούν τη φύση στην Ελλάδα.

Στα πλαίσια υλοποίησης του έργου, προβλέπεται να υλοποιηθούν σειρά από δράσεις. Πιο αναλυτικά, προβλέπεται να υπάρξει εκπόνηση, θεσμοθέτηση, καθώς και υλοποίηση σχεδίων δράσης ειδών και οικοτόπων που έχουν κοινοτικό ενδιαφέρον, ενώ παράλληλα, υπάρχει πρόβλεψη για πιλοτική εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης των περιοχών Natura 2000, με τα σχέδια αυτά να αφορούν τέσσερις γεωγραφικές περιοχές της χώρας, δηλαδή τις Περιφέρειες Αττικής, Κρήτης, Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, όπως επίσης και τα χωρικά όρια της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας. Επιπλέον, στις δράσεις του έργου περιλαμβάνεται η χαρτογράφηση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους σε όλες τις περιοχές του δικτύου Natura 2000 της χώρας, κάτι που συμβαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα (Εδώ ζούμε-Natura 2000, 2020).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στα καινοτόμα εργαλεία διαχείρισης των περιοχών του δικτύου Natura 2000, τα οποία θα μπορούν και να αξιοποιούν τα

διαθέσιμα δεδομένα για την κατάσταση των ειδών και οικοτόπων, ενώ θα μπορούν να αποτυπώνουν χωρικά τις οικοσυστημικές υπηρεσίες.

Μια ακόμη δράση που προβλέπεται στα πλαίσια του συγκεκριμένου έργου αφορά την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θεωρείται αρμόδιο για την διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών καθώς και για τη δημιουργία σύγχρονων «εργαλείων» άσκησης πολιτικής, με τα εργαλεία αυτά να διευκολύνουν τη λήψη ορθών αποφάσεων από στελέχη όλων των επιπέδων της δημόσιας διοίκησης για την καλύτερη δυνατή διαχείριση των περιοχών Natura 2000.

Επιπλέον, υπάρχει πρόβλεψη για μια ευρεία εκστρατεία ενημέρωσης για το δίκτυο Natura 2000, δίνοντας έμφαση στην Ημέρα Natura 2000, όπως επίσης και επικαιροποίηση του πλαισίου δράσεων προτεραιότητας για το δίκτυο Natura 2000 για την περίοδο 2021-2027, έτσι ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των πόρων που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και αφορούν στις περιοχές Natura 2000.

Τέλος, στις δράσεις του έργου περιλαμβάνονταν ο συντονισμός και η παρακολούθηση των έργων που σχετίζονται με τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, όπου τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται τόσο από υφιστάμενες ευρωπαϊκές, όσο και από εθνικές πηγές χρηματοδότησης (Εδώ ζούμε-Natura 2000, 2020).

Το Εθνικό Πάρκο Hoge Kempen

Μια ακόμη ενδιαφέρουσα καλή πρακτική είναι η δημιουργία του Εθνικού Πάρκου Hoge Kempen στην περιοχή της Φλάνδρας, η έκταση του οποίου ανέρχεται σε 5.700 εκτάρια και βρίσκεται σε μια περιοχή όπου στο παρελθόν λειτουργούσαν

ανθρακωρυχεία. Η ευρύτερη περιοχή που εκτείνεται το Εθνικό Πάρκο ανέρχεται σε 75.000 εκτάρια, ενώ οι μόνιμοι κάτοικοι της κατανέμονται σε έξι δήμους και ανέρχονται σε περίπου 300.000. Αξιοσημείωτο είναι ότι το κόστος για τη δημιουργία του πάρκου ανήλθε μόλις σε 28.000 €, έχοντας ως βασική στόχευση την επανασύνδεση του ανθρώπου με τη φύση, καθώς επίσης και την σταδιακή, σε βάθος είκοσι ετών, απομάκρυνση των μη συμβατικών δραστηριοτήτων από το πάρκο. Ακόμη, στόχο αποτέλεσε η ενίσχυση της βιοποικιλότητας, καθώς επίσης και η δημιουργία μικρών επιχειρήσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα διετίας (2005-2007) διαπιστώνεται ότι έπειτα από την δημιουργία του Εθνικού Πάρκου, υπήρξε διπλασιασμός των επισκεπτών, καθώς επίσης και αύξηση της τάξεως του 10% των διανυκτερεύσεων στους γειτονικούς δήμους. Επιπροσθέτως, διαπιστώθηκε αύξηση του αριθμού των τουριστών κατά περίπου 22%, ενώ τα οικονομικά οφέλη εκτιμώνται σε 20 εκατομμύρια ετησίως, με τον αριθμό θέσεων που δημιουργούνται να ανέρχονται σε 400 (Bouwma et al, 2010).

Το Διακρατικό Πρόγραμμα Interreg Ενίσχυσης της Ικανότητας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών μέσω μιας καινοτόμου μεθοδολογίας για τη Βιωσιμότητα

Στόχος του έργου αυτού (BIO2CARE) είναι η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας, καθώς και της αποτελεσματικότητας των φορέων που ασχολούνται με την διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση

της βιοποικιλότητας, καθώς και στην ενδυνάμωση των τοπικών κοινοτήτων, αναπτύσσοντας μια νέα ιδιαίτερα καινοτόμο προσέγγιση.

Το πρόγραμμα BIO2CARE εντάσσεται στα έργα που υλοποιούνται στα πλαίσια του Interegg Gece-Bulgaria και οι συμμετέχοντες του είναι οι ακόλουθοι (BIO2CARE,2020):

- Το εργαστήριο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης & Βιομηχανικής Οικολογίας (LEMIE), το οποίο ανήκει στο Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης της Πολυτεχνικής Σχολής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.
- Ο Δήμος Νέστου.
- Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων/Υδροτόπων.
- Η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία.
- Η Περιφερειακή Επιθεώρηση Περιβάλλοντος και Υδάτων που βρίσκεται στο Blagoevgrad.
- Η Διεύθυνση του Εθνικού Πάρκου της Ρίλα.
- Το Νοτιοδυτικό Πανεπιστήμιο Neofit Rilski που βρίσκεται στο Blagoevgrad.
- Το Φόρουμ Τουρισμού Πίριν.

Σχετικά με τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου έργου, αναμένεται να διαμορφωθούν δύο κοινά λειτουργικά διασυνοριακά συστήματα υποστήριξης αποφάσεων, μέσω των οποίων θα μπορεί να υπάρχει ανταλλαγή των κατάλληλων πληροφοριών. Επιπλέον, προβλέπεται να υπάρξει εκπαίδευση και κατάρτιση

ειδικών ομάδων-στόχου, μέσω εκπαιδευτικών συνεδριών και εργαστηρίων, με απώτερο στόχο την ευαισθητοποίηση και του ευρύτερου κοινού.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω του προγράμματος αυτού αναπτύσσονται διαδικασίες έτσι ώστε οι προστατευόμενες περιοχές να μπορούν να καταστούν προσβάσιμες σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Τέλος, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα που προκύπτουν από το συγκεκριμένο πρόβλημα μπορεί να υπάρξει καλύτερη χάραξη των σχετικών πολιτικών (BIO2CARE, 2020).

Παράλληλα, το πρόγραμμα προβλέπει την ανάπτυξη δύο ηλεκτρονικών εργαλείων, τα οποία αναμένεται να βελτιώσουν την διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, ιδίως σε συνδυασμό με τα συστήματα παρακολούθησης υψηλής τεχνολογίας της πανίδας και της χλωρίδας (BIO2CARE, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Εθνικοί Δρυμοί

2.1 Η έννοια του Εθνικού Δρυμού

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν δασικές περιοχές, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο από την πλευρά της διατήρησης της αυτοφυσικής χλωρίδας και άγριας πανίδας, όσο και από την άποψη των γεωμορφολογικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των νερών και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι Εθνικοί Δρυμοί συνήθως αποτελούνται από μια περιοχή που θεωρείται απόλυτης προστασίας, που αποτελεί τον πυρήνα, καθώς επίσης και από μια προστατευτική περιφερειακή ζώνη. Θα πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν ορισμένες δραστηριότητες που απαγορεύονται στους πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, όπως είναι η βιομηχανία, η εγκατάσταση οικισμών, οικιών, αγροικιών, καθώς επίσης και η βόσκηση, η υλοτομία, η θήρα, η κοπή, η συλλογή φυτών κτλ. (Χατζηστάθης & Ισπικούδης, 1995).

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι στην Ελλάδα επικράτησε ο όρος «Εθνικός Δρυμός», εν αντιθέσει με το «Εθνικό Πάρκο» που φαίνεται να υπερισχύει διεθνώς. Με την έννοια των δρυμού προσδιορίζεται το «δάσος δρυών», όπως επίσης και η δασωμένη περιοχή που καλύπτεται από άγρια βλάστηση.

2.2 Θεσμικό πλαίσιο Εθνικών Δρυμών

Λαμβάνοντας υπόψη τον Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60^Α/31-3-11), με την έννοια του Εθνικού Δρυμού προσδιορίζονται τα φυσικά πάρκα (Natural parks), τα οποία

είναι περιοχές χερσαίες, υδάτινες, είτε μικτού χαρακτήρα και παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον εξαιτίας της ποιότητας και της ποικιλίας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών, με τα χαρακτηριστικά αυτά να είναι βιολογικά, οικολογικά, γεωολογικά, γεωμορφολογικά και αισθητικά.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα χαρακτηριστικά αυτά δίνουν τη δυνατότητα ανάπτυξης πλήθους δραστηριοτήτων, τα οποία βρίσκονται σε αρμονία με τη φύση και με το φυσικό τοπίο. Με τον προαναφερθέντα νόμο, οι περιοχές αυτές έχουν χαρακτηριστεί ως φυσικά πάρκα, προκειμένου να ενισχυθεί η διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς, αλλά και της βιοποικιλότητας που υπάρχει σε αυτά (Αθανασάκης & Κουσούρης, 1999).

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την λειτουργία των Εθνικών Δρυμών, καθώς από αυτό εξαρτάται αφενός ο βαθμός προστασίας τους, αφετέρου δε, η ανάπτυξη των ίδιων, αλλά και των περιοχών όπου βρίσκονται. Όπως όριζε το Ν.Δ. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος», έπειτα από την αντικατάσταση και τροποποίηση του από το Ν.Δ. 996 της 30-9/6-10-71 (Α 192), προβλέπονταν για τον πυρήνα των Εθνικών Δρυμών πλήθος απαγορεύσεων.

Ειδικότερα, προβλέπονταν απαγόρευση της κάθε μορφής παραχώρησης προς φυσικά και προς νομικά πρόσωπα, αλλά και προς δημόσιες υπηρεσίες, για σκοπό που αντιτίθεται στην ίδρυση του Εθνικού Δρυμού, όπως επίσης και απαγόρευση εκμετάλλευσης μεταλλείων και λατομείων, καθώς και απόληψη ορυκτών προϊόντων, αλλά και οι κάθε είδους συναφείς δραστηριότητες, αλλά και η κατασκευή σχετικών εγκαταστάσεων. Ακόμη, απογορεύονταν δραστηριότητες ανασκαφής, επιχωμάτωσης και δειγματοληψίας, οι οποίες θα μπορούσαν να θέσουν

σε κίνδυνο τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς. Άλλες απαγορεύσεις αφορούσαν τις διαφημιστικές πινακίδες και αγγελίες, με εξαίρεση αυτές που σχετίζονταν με την προστασία του περιβάλλοντος και με τον τουρισμό, αλλά και γενικότερα με πινακίδες που αφορούν την εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος (Βασιλόπουλος, 2009).

Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο που αφορούσε στους Εθνικούς Δρυμούς προέβλεπε την απαγόρευση της εγκατάστασης οικισμών, οικιών, αγροικιών και παραπηγμάτων, όπως επίσης και την κατασκευή οποιοδήποτε έργου, εκτός από αυτά τα οποία θεωρούνταν αναγκαία για την προστασία και επιτέλεση των λειτουργιών του Εθνικού Δρυμού.

Στην κατηγορία αυτή των κτιρίων που επιτρέπονται περιλαμβάνονται τα δασικά κτίρια, τα επιστημονικά εργαστήρια για την λήψη των κατάλληλων πληροφοριών. Ακόμη, προβλέπονταν απαγόρευση δραστηριοτήτων που αφορούν στην υλοτομία, την κοπή, εκρίζωση και καταστροφή δέντρων, καθώς επίσης και την συλλογή ή μεταφορά φυτικών ειδών και άλλων δασικών προϊόντων, όπως επίσης και η βόσκηση καθόλη τη διάρκεια του έτους και η κατασκευή σχετικών κτηνοτροφικών έργων, όπως είναι για παράδειγμα οι ποτίστρες.

Τέλος, άλλες απαγορεύσεις στους Εθνικούς Δρυμούς αφορούσαν το κυνήγι του κάθε ζώου, εκτός των θηραμάτων τα οποία είναι επιβλαβή και επιτρέπονταν το κυνήγι κατόπιν σχετικών αδειοδοτήσεων, όπως και το ψάρεμα καθόλη τη διάρκεια του έτους, στις λίμνες που βρίσκονται εντός του Εθνικού Δρυμού, καθώς και στα ρέοντα ύδατα εντός αυτού (Βασιλόπουλος, 2009).

Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπήρχε πρόβλεψη για τις περιφερειακές ζώνες των Εθνικών Δρυμών, όπου επιτρέπονταν ορισμένες δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, μπορούσαν να πραγματοποιούνται έργα, τα οποία συμβάλλουν στην προστασία και περαιτέρω ενίσχυση της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως επίσης και στην διατήρηση των γεωμορφικών σχηματισμών, στους οποίους δινόταν η δυνατότητα για τεχνικές παρέμβασης, τόσο για αισθητικούς, όσο και για τουριστικούς σκοπούς. Τέλος, επιτρέπεται και η κατασκευή θερινών, είτε χειμερινών εγκαταστάσεων, προκειμένου να υπάρξει υποστήριξη κατασκηνώσεων, ορειβάσις και ευρύτερα αθλητισμού (Αθανασάκης & Κουσούρης, 1999).

2.3 Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι Εθνικοί Δρυμοί, η έκταση αυτών, καθώς επίσης και το ΦΕΚ χαρακτηρισμού αυτών.

Πίνακας 1: Εθνικοί Δρυμοί στην Ελλάδα³

Εθνικός Δρυμός	Έκταση (στρέμματα)	ΦΕΚ
Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας	9.415	ΒΔ 644/1961 ΦΕΚ 155/Α/1961
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	8.645	ΠΔ 182/1974 ΦΕΚ 80/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Αίνου	7.069	ΒΔ 776/1962 ΦΕΚ 199/Α/1962
Εθνικός Δρυμός Λευκών	11.979	ΒΔ 731/1962, ΦΕΚ 200/Α/1962

³ Χατζηστάθης, Α. & Ιστικούδη, Ι. (1995). Προστασία της φύσης και αρχιτεκτονική του τοπίου. Β' Έκδοση. Ο.Ε. Θεσσαλονίκη.

Ορέων		ΒΔ 74/1964, ΦΕΚ 33/Α/1964
Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	8.677	ΒΔ 25.07.1938, ΦΕΚ 286/Α/38 ΒΔ 23.12.1939, ΦΕΚ 1/Α/1939
Εθνικός Δρυμός Οίτης	17.808	ΒΔ 218/1966 ΦΕΚ 56/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Βίκου- Αώου	31.122	ΠΔ 213/1973 ΦΕΚ 198/Α/1973
Εθνικός Δρυμός Πίνδου	17.109	ΒΔ 487/1966 ΦΕΚ 120/Α/1955
Εθνικός Δρυμός Πρεσπών	48.090	ΠΔ 46/1974 ΦΕΚ 19/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου	9.850	ΒΔ 09.06.1938 ΦΕΚ 248/Α/1938

Ο πρώτος Εθνικός Δρυμός στην Ελλάδα ιδρύθηκε στον Όλυμπο το 1938, ενώ την ίδια χρονιά ανακηρύχθηκε ως Εθνικός Δρυμός και ο Παρνασσός.

2.4 Εθνικά Πάρκα και διατηρητέα Μνημεία της Φύσης

Σχετικά με τα Εθνικά Πάρκα, για πρώτη φορά στην Ελλάδα εντάχθηκαν στην κατηγορία των προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986 και συγκεκριμένα με τα άρθρα 18 και 19. Θα πρέπει να τονισθεί ότι εφόσον το Εθνικό Πάρκο καταλαμβάνει σημαντικά μεγάλη έκταση που θεωρείται δασικού χαρακτήρα, τότε μπορεί να χαρακτηριστεί ως Εθνικός Δρυμός, ενώ αντίστοιχα, όταν καταλαμβάνει θαλάσσιες περιοχές, τότε χαρακτηρίζεται ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο (Κασιούμης, 1993).

Με την έννοια του Εθνικού Πάρκου, λαμβάνοντας υπόψη την προσέγγιση της Γενικής Συνέλευσης της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης

(International Union for Conservation of Nature-IUCN) μπορεί να προσδιοριστεί μια περιοχή που θεωρείται ότι διαθέτει μεγάλη έκταση και υπάρχουν ένα ή και περισσότερα οικοσυστήματα, τα οποία δεν έχουν υποστεί αλλοιώσεις από την ανθρώπινη εκμετάλλευση. Ακόμη, στα οικοσυστήματα αυτά υπάρχουν ζώα και φυτά, ενώ μπορεί να υπάρχουν και φυσικά τοπία ιδιαίτερου κάλους. Επιπλέον, στα Εθνικά αυτά Πάρκα, οι επισκέπτες μπορούν να εισέρχονται εφόσον συντρέχουν ειδικές προϋποθέσεις, όπως είναι για παράδειγμα οι επιμορφωτικοί σκοποί, οι πολιτιστικοί, καθώς επίσης και οι αναζωογονητικοί (Τρακόλης, 1994).

Περαιτέρω, ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης μπορούν να προσδιοριστούν εκτάσεις που μπορεί να είναι δημόσιες, είτε όχι και παρουσιάζουν παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό, είτε ιστορικό ενδιαφέρον. Ακόμη, οι εκτάσεις αυτές περιέχουν δέντρα, είτε συστάδες δέντρων, αλλά και σπάνια είδη φυτών, τα οποία διαθέτουν ιδιαίτερα σημαντική αισθητική, βοτανική και ιστορική σημασία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις περιοχές αυτές υπάρχουν απαγορεύσεις ανάλογες με αυτές που υπάρχουν και στους Εθνικούς Δρυμούς (Βασιλόπουλος, 2009).

2.5 Περιβαλλοντικές δράσεις σε Εθνικούς Δρυμούς και προστατευόμενες περιοχές

Προκειμένου να επιτευχθεί προστασία και ορθολογική διαχείριση των Εθνικών Δρυμών, η Ευρωπαϊκή εμπειρία και πρακτική έχει δείξει ότι ενδείκνυται να διατίθενται χρήματα από τους κρατικούς προϋπολογισμούς, καθώς οι δράσεις αυτές κατανέμονται σε βάθος χρόνου, ενώ οι αυτοτελείς πόροι, που μπορεί να προέρχονται για παράδειγμα από χορηγίες, να λειτουργούν κατά τρόπο

συμπληρωματικό (European Commission, 2014). Σε κάθε περίπτωση, μια προστατευόμενη περιοχή όπως είναι ένας Εθνικός Δρυμός, θα πρέπει να διαθέτει διαρκή ροή χρηματοδότησης, έτσι ώστε να μπορούν να καλύπτονται οι πάγιες ανάγκες διατήρησης και προστασίας των ειδών που φιλοξενούνται στα όριά του, είτε πρόκειται για φυτά, είτε για ζώα. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρχει χρηματοδότηση έργων τα οποία έχουν αναπτυξιακή διάσταση και εστιάζουν στην κατεύθυνση της προστασίας.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, για να υπάρξει ενίσχυση της ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών που αλληλεπιδρούν με τους Εθνικούς Δρυμούς και τις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως προστατευόμενες, αναγκαία θεωρείται η απορρόφηση των σχετικών ευρωπαϊκών κονδυλίων. Στα πλαίσια του προγράμματος ΕΣΠΑ 2014 - 2020 το οποίο βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, υλοποιούνται δράσεις που χρηματοδοτούνται από αυτό έως και το 2023 (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2014).

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται τα ποσά που προβλέπονται από το ΕΣΠΑ 2014-2020 και αφορούν στη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών δράσεων σε προστατευόμενες περιοχές.

Πίνακας 2: Πόροι από το ΕΣΠΑ 2014-2020 για περιβαλλοντικές δράσεις σε προστατευόμενες περιοχές⁴

Επενδυτική Προτεραιότητα	Εκτιμώμενο ποσό (σε χιλ. €)
Ολοκλήρωση του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών και διαχειριστών δομών περιοχών Natura 2000	227.220

⁴ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2014). Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το Δίκτυο Natura 2000 για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 (Β' Φάση).

Εποπτεία, παρακολούθηση και σχεδιασμός της διαχείρισης των περιοχών Natura 2000	56.300
Οργάνωση και λειτουργία του συστήματος ερμηνείας περιβάλλοντος-Δράσεις που αφορούν την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000	40.350
Σχέδια διαχείρισης οικοτόπων/ ειδών και εφαρμογή της διαχείρισης για την μετρήσιμη βελτίωση που αφορά την κατάσταση διατήρησης	91.800
Δράσεις αναβάθμισης, λειτουργίας και οργάνωσης της διαχείρισης των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)	21.600
Εκσυγχρονισμός των προδιαγραφών-Σύνταξη σχεδίων που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη δασών (δημοσίων και ιδιωτικών)-μέτρα υπέρ της βιοποικιλότητας συμπεριλαμβανόμενα στα σχέδια δασικής διαχείρισης	4.800
Διαχειριστικά μέτρα για την μείωση των επιπτώσεων από τα είδη που εισβάλλουν στις προστατευόμενες περιοχές	13.000
Ολοκλήρωση του Θαλάσσιου Δικτύου Natura 2000 (Οριοθέτηση, χαρακτηρισμός, οργάνωση- διαχείριση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών)	36.500
Οργάνωση και προώθηση του οικοτουρισμού σε Εθνικά και Περιφερειακά Πάρκα	24.190

Διαρκής κατάρτιση στελεχών και προσωπικού του συστήματος διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος	4.500
Δράσεις ενίσχυσης και ανάδειξης οικοσυστημάτων και προστατευόμενων περιοχών	146.930
Σύνολο	667.190

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Εθνικός Δρυμός Οίτης

3.1 Γενικά στοιχεία για τον Εθνικό Δρυμό Οίτης

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Οίτη είναι βουνό της Στερεάς Ελλάδας που βρίσκεται σε τμήματα της Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας και Φωκίδας, το οποίο συνδέεται στα νότια με τη Γκιώνα, δυτικά με τα Βαρδούσια και ανατολικά με το Καλλίδρομο. Στην Οίτη βρίσκονται οι πηγές του Μόρνου και του Γοργοποτάμου, ενώ σημαντικά χωριά που βρίσκονται στο βουνό αυτό είναι η Παύλιανη, η Υπάτη, καθώς και το Μαυρολιθάρι.

Αναφορικά με την οδική πρόσβαση στην Οίτη, θεωρείται εύκολη, καθώς βρίσκεται πλησίον του εθνικού οδικού δικτύου, με τις πλέον γνωστές προσβάσεις να είναι από βόρεια, μέσω της Υπάτης και συγκεκριμένα από τα χωριά Καστανιά ή Νεοχώρι, ενώ νότια η πρόσβαση στο βουνό γίνεται μέσω των χωριών Παύλιανη ή Πυρά. Η εν λόγω πρόσβαση γίνεται μέσω χωματόδρομων που θεωρούνται μέτριας βατότητας (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Στα βόρεια του βουνού και συγκεκριμένα στους πρόποδες αυτού εκτείνεται η κοιλάδα του Σπερχειού, ενώ στην πλευρά αυτή υπάρχει έντονο ανάγλυφο με απότομες πλαγιές καθώς και εντυπωσιακά φαράγγια, όπως είναι το φαράγγι του Γοργοποτάμου, του Κάκαβου, του Ροδοκάλου και του Γερακάρη. Στα φαράγγια αυτά βρίσκονται μικροί και μεγαλύτεροι καταρράκτες, όπως είναι ο Κρεμαστός, ο οποίος θεωρείται και ο μεγαλύτερος καταρράκτης στην περιοχή της Στερεάς Ελλάδας.

Στην ανατολική πλευρά του βουνού βρίσκεται ο ποταμός Ασωπός, ο οποίος και αποτελεί το φυσικό όριο μεταξύ της Οίτης και του Καλλιδρόμου. Περαιτέρω, δυτικά του βουνού βρίσκεται ο αρχαίος ποταμός Ίναχος, ο οποίος λειτουργεί ως όριο μεταξύ της Οίτης και του όρους Γουλινά. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην νότια πλευρά του βουνού, το τοπίο γίνεται ήπιο, ενώ η μετάβαση που λαμβάνει χώρα από τα ψηλότερα στα χαμηλότερα υψόμετρα θεωρείται ότι είναι ομαλή. Νοτιοδυτικά το βουνό γειτνιάζει με τα Βαρδούσια, ενώ νοτιοανατολικά με την Γκιώνα (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Εικόνα 2: Όψη της Οίτης⁵

⁵ Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (2020). *Έκθεση Αναφοράς Υλοποίησης των Δράσεων του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου για το Έτος 2019*. Λουτρά Υπάτης: Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου.

Εξαιτίας των ασβεστόλιθων και του φλύσχην, προσδιορίζεται η επιφανειακή ροή των νερών, όπως επίσης και η υπόγεια κίνησή τους. Έτσι, στην Οίτη υπάρχει πλήθος πηγών και παραδοσιακές βρύσες, όπως είναι για παράδειγμα η Αμαλιόβρυση, η Περδικόβρυση και πλήθος μικρών ή μεγάλων ρεμάτων (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς του Εθνικού Δρυμού, στο σύνολό του ανήκει στο ελληνικό δημόσιο, ενώ οι ιδιώκτης εκτάσεις που βρίσκονταν στα όρια του Εθνικού Δρυμού, έχουν αποζημιωθεί από το δημόσιο και δεν υπάρχουν σήμερα απαιτήσεις και αμφισβητήσεις από τρίτους. Ωστόσο, θα πρέπει να αναφερθεί ότι όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς της ευρύτερης περιφερειακής ζώνης, αυτό διακρίνεται σε τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες, όπου η πρώτη αφορά τα δημόσια δασικά συμπλέγματα, η δεύτερη τα συνδιόκτητα δάση, η τρίτη τα κοινοτικά δάση, ενώ μέρος της έκτασης αυτής έχει χαρακτηριστεί ως ιδιωτικό δάσος.

Ο Εθνικός Δρυμός Οίτης συνδέεται και με την μυθολογία, καθώς στην περιοχή Πυρά του Ηρακλή, ο ίδιος αποφάσισε να δώσει τέλος στη ζωή του, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία ήθελε να απαλλαγεί από το μαρτύριο της Δηιάνειρας, καθώς ο χιτώνας που είχε δηλητηριαστεί ξέσκιζε και έκαιγε τις σάρκες του. Προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση αυτή, συνέλεξε ξύλα και εν συνεχεία παρακάλεσε τον Φιλοκτήτη να ανάψει την φωτιά και αφού του δώρισε το τόξο με τα δηλητηριώδη βέλη του τυλίχθηκε στις φλόγες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν δύο προσεγγίσεις για τον εν λόγω μύθο, όπου σύμφωνα με την πρώτη ο Δίας, καθώς δεν άντεχε να βλέπει τον γιό του να υποφέρει τον τύλιξε στα σύννεφα και τον ανέβασε στον Όλυμπο, όπου εκεί ο Ηρακλής παντρεύτηκε την Ήβη, που ήταν η θεότητα της νιότης. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, ο Δίας έριξε τον κεραυνό του στον Ηρακλή και στο σημείο εκείνο ανέβλυσε ο ποταμός Γοργοπόταμος.

Σήμερα, στο συγκεκριμένο σημείο υπάρχουν σπόνδυλοι κίωνων, καθώς και τμήματα τριγλύφων, τα οποία ανήκουν στον πρόστυλο δωρικό ναό του 3^{ου} αιώνα π.Χ. Στη νότια πλευρά του ναού υπάρχει ο βωμός, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε από την αρχαϊκή εποχή, έως και την Ρωμαϊκή περίοδο.

3.2 Υφιστάμενη κατάσταση

Βλάστηση

Είναι γεγονός ότι η βλάστηση στην Οίτη, όπως και σε άλλα βουνά στην Ελλάδα, έχει υποστεί την ανθρώπινη παρέμβαση εδώ και πολλά χρόνια, η οποία για μεγάλα διαστήματα μπορεί να θεωρηθεί ότι ήταν ανεξέλεγκτη. Έτσι, σε ορισμένες περιπτώσεις η βλάστηση είναι υποβαθμισμένη, αραιή, ενώ παρατηρούνται και βραχώδεις εξάρσεις, ιδίως στις ασβεστολιθικές περιοχές.

Πέρα από την ποσοτική υποβάθμιση της βλάστησης που προκύπτει εξαιτίας της ανθρώπινης παρέμβασης, περιορίζεται η ποικιλότητα της δενδρώδους και θαμνώδους βλάστησης, η οποία όμως διατηρήθηκε σε μεγαλύτερο βαθμό στις περιοχές που βρίσκονταν αρκετά μακριά από τους οικισμούς και γενικότερα από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Η διατήρηση της ποικιλότητας της βλάστησης

σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα διαφορετικά περιβάλλοντα, τα οποία με τη σειρά τους διαμορφώθηκαν εξαιτίας των εναλλασσόμενων βιοκλιματικών και γεωλογικών συνθηκών (Καρέτσος, 2002).

Ειδικότερα, η Οίτη θεωρείται ως ένα Μεσογειακό όρος, στο οποίο απαντώνται όλοι οι «όροφοι βλάστησης» και έτσι υπάρχει ο θερμο-μεσογειακός όροφος βλάστησης που αφορά τα υψόμετρα 0-450 μέτρα, ο μεσο-μεσογειακός όροφος βλάστησης που αφορά ύψη 450-900 μέτρων. Ακόμη, υπάρχει ο υπερ-μεσογειακός όροφος βλάστησης σε υψόμετρα 900-1400 μέτρα, καθώς επίσης και ο ορεινο-μεσογειακός όροφος βλάστησης που βρίσκεται σε υψηλότερα 1.400-1900 μέτρα, όπως και ορο-μεσογειακός όροφος βλάστησης που απαντάται σε υψηλότερα 1900 μέτρα και άνω (Καρέτσος κ.α., 1996).

Σχετικά με τα είδη πανίδας που απαντώνται στην περιοχή αυτή μελέτης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτά κυρίως συσχετίζονται με τα δάση του βουνού. Ειδικότερα, υπάρχουν πολλά είδη δρυοκολάπτη, όπως επίσης και είδη αγριογούρουνου, αλλά και είδη ζαρκαδιών. Εξαιτίας των άφθονων νερών που υπάρχουν στην περιοχή μελέτης, διαπιστώνεται η ύπαρξη μεγάλου πληθυσμού τρίτων. Επιπροσθέτως, λόγω της μεγάλης έντασης βόσκησης, διαπιστώνεται υποχώρηση των δασών, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν δημιουργηθεί εκτεταμένες διαβρώσεις περιοχών.

Εικόνα 3: Ζαρκάδι-δείγμα πανίδας της Οίτης⁶

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό του Εθνικού Δρυμού καλύπτεται από δάσος ελάτης, ωστόσο έως και σήμερα η παραγωγή αγαθών που προέρχονται από δασοπονία θεωρείται περιορισμένη.

3.3 Διαχείριση Εθνικού Δρυμού Οίτης

Με τον Ν. 3044.2002 (ΦΕΚ 197/Α) ιδρύθηκε ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης, έχοντας ως σκοπό την προστασία και διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Οίτης, καθώς και της ευρύτερης περιοχής που βρίσκεται κοντά στο όρος Οίτη. Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, όντας ένας από τους Φορείς Διαχείρισης

⁶ Εξωραϊστικός & Εκπολιτιστικός Σύλλογος Απανταχού Σκαμνιώτων (2020). *Εναλλακτικός Τουρισμός-Το παράδειγμα της Οίτης*. Διαθέσιμο στο: <http://www.skamnosvoice.gr/index.php/svnews/syperivallon/2978-o-enallaktikos-tourismos-to-paradeigma-tis-oitis> [Πρόσβαση 21 Νοέμβριου 2020].

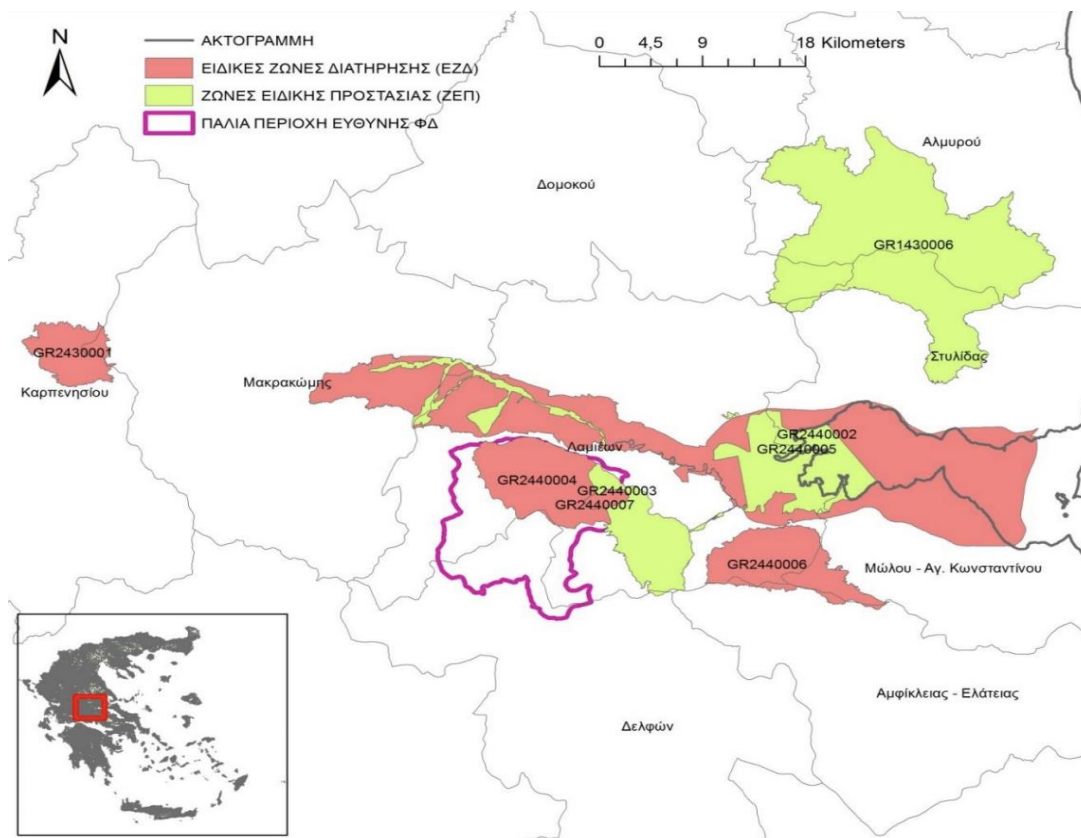
Προστατευόμενων Περιοχών. Αναφορικά με την συνολική έκταση ευθύνης του Εθνικού Δρυμού Οίτης, ανέρχεται σε 198.350 στρέμματα και εκτείνεται εντός του Δήμου Λαμιέων, που ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας, καθώς και στον Δήμο Δελφών, που υπάγεται αντίστοιχα στην Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με τον Ν. 4519/2018 «Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 25/Α΄/20-2-2018), ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, μετονομάστηκε σε Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, με την χωρική του αρμοδιότητα να επεκτείνεται σημαντικά, καθώς πλέον συμπεριλαμβάνει επιπλέον πέντε περιοχές Natura 2000 και συγκεκριμένα την Κοιλιάδα του Σπερχειού, τον Μαλιακό κόλπο, αλλά και τα όρη Καλλίδρομο, Όθρυ και Τυμφρηστό. Πλέον, η συνολική χωρική αρμοδιότητα του Εθνικού Δρυμού εξαπλασιάζεται περίπου καθώς φθάνει το 1.127.470 στρέμματα, με την νέα περιοχή όπως θεσμοθετήθηκε να εκτείνεται εντός εννέα Δήμων, τόσο στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, όσο και στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Στον Εθνικό Δρυμό περιλαμβάνονται τα ορεινά οικοσυστήματα (Οίτη, Καλλίδρομο, Τυμφρηστός, Όθρυ), καθώς επίσης τα ποτάμια οικοσυστήματα (Σπερχειός ποταμός), όπως και τα θαλάσσια οικοσυστήματα (Μαλιακός κόλπος).

Στην εικόνα που ακολουθεί αποτυπώνεται η χωρική αρμοδιότητα του Φορέα Διαχείρισης, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί έπειτα από τις πλέον πρόσφατες θεσμικές αλλαγές.

Εικόνα 4: Περιοχές χωρικής αρμοδιότητας Φορέα Διαχείρισης⁷

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι λαμβάνοντας υπόψη πρόσφατα δεδομένα του 2019, δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη, αλλά ούτε και κάποια αντίστοιχη Κοινή Υπουργική Απόφαση ή Προεδρικό Διάταγμα, με τα οποία να γίνεται χαρακτηρισμός των ζωνών προστασίας με τις δραστηριότητες που επιτρέπονται ή απαγορεύονται εντός των προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, εντός των εκτάσεων που υπάγονται στον Φορέα Διαχείρισης, υπάρχουν περιοχές οι οποίες προστατεύονται σε εθνικό, αλλά και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πιο αναλυτικά, οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν τον Εθνικό Δρυμό Οίτης, καθώς και τις οκτώ περιοχές που εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000, όπως

⁷ Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (2020). Έκθεση Αναφοράς Υλοποίησης των Δράσεων του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου για το Έτος 2019. Λουτρά Υπάτης: Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου.

επίσης και τα δεκατέσσερα (14) Καταφύγια Άγρια Ζωής, είτε εξ ολοκλήρου, είτε τμήματα αυτών. Περαιτέρω, εντός του Φορέα βρίσκονται τρεις περιοχές που θεωρούνται σημαντικές για Πουλιά (ΣΠΠ-Important Bird Areas-IBAs), που βρίσκονται στο όρος Οίτη, στην Κοιλιάδα και στο Δέλτα του Σπερχειού και στον Μαλιακό Κόλπο, καθώς επίσης και στο όρος Όθρυς (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Ωστόσο, ένα χρόνο αργότερα, το 2020, με τον Ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92/Α'), συστήθηκαν είκοσι τέσσερις (24) Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (Μ.Δ.Π.Π.), με τις μονάδες αυτές να υπάγονται στον Οργανισμό Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (Ο.ΦΥ.ΠΕ.ΚΑ.), ο οποίος συστάθηκε μόλις, ενώ οι αρμοδιότητες αυτές ασκούνται με βάση τις διατάξεις του Ν. 4685/2020.

Σύμφωνα με το προαναφερθέν Νομοσχέδιο, ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, συγχωνεύεται με τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού και μετατρέπεται σε παράρτημα με την έδρα του Παραρτήματος να βρίσκεται στα Λουτρά Υπάτης, ενώ η έδρα του Φορέα που διαμορφώθηκε βρίσκεται στην Αμφίκλεια.

Ο εν λόγω φορέας που διαμορφώθηκε μετονομάστηκε σε Μονάδα Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων Παρνασσού, Οίτης και Προστατευόμενων Περιοχών Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, όπου σ' αυτόν περιλαμβάνονται οι περιοχές του δικτύου Natura των δύο περιοχών που συγχωνεύθηκαν (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, 2020).

Οι αρμοδιότητες του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης συνάδουν με τις αρμοδιότητες των υπολοίπων Φορέων Διαχείρισης. Πιο αναλυτικά, ο Φορέας Διαχείρισης είναι υπεύθυνος για την κατάρτιση των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής, ενώ διαθέτει και την ευθύνη εφαρμογής και μεριμνά για τα σχέδια που αφορούν την διαχείριση αυτής.

Επιπροσθέτως, ο Φορέας Διαχείρισης μεριμνά για τη συλλογή, την ταξινόμηση και την επεξεργασία των περιβαλλοντικών στοιχείων που αφορούν στην περιοχή, καθώς και το σύνολο των δεδομένων, όπως για παράδειγμα είναι τα δεδομένα της βλάστησης και της βιοποικιλότητας. Επίσης, ο φορέας διαθέτει συμβουλευτικό ρόλο κατά την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για έργα και δραστηριότητες που επιτελούνται είτε πρόκειται να εκτελεστούν εντός των ορίων του Εθνικού Δρυμού. Επικουρικός θεωρείται ο ρόλος του Φορέα Διαχείρισης στον έλεγχο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς και στην παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών.

Παράλληλα, ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης συμβάλλει στην κατάρτιση μελετών και ερευνών, σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους φορείς, όπως για παράδειγμα είναι τα Πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα που ασχολούνται με ζητήματα προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος. Ακόμη, ο Φορέας Διαχείρισης ασχολείται με εκτέλεση όλων των αναγκαίων τεχνικών και άλλου είδους έργων, τα οποία συμβάλλουν στην ασφαλή και αποτελεσματική λειτουργία του Εθνικού Δρυμού.

Από τις πλέον σημαντικές δράσεις που επιτελούνται από τον Φορέα Διαχείρισης είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, αλλά

και ευρύτερα του κοινού και των επισκεπτών, αναφορικά με την αξία της προστασίας της περιοχής και την ανάγκη ενίσχυσης των δράσεων προς την κατεύθυνση αυτή.

Ο Φορέας Διαχείρισης μπορεί να συμμετέχει σε εθνικά ή ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς και σε άλλες δράσεις που αφορούν την περιοχή ευθύνης, με τα προγράμματα αυτά, να ενισχύουν τόσο την οικονομική επάρκεια του Φορέα Διαχείρισης, αλλά και την μεταφορά τεχνογνωσίας, όπως για παράδειγμα γίνεται με την μεταφορά των καλών πρακτικών.

Τέλος, στις αρμοδιότητες του Φορέα περιλαμβάνεται η χορήγηση αδειών επιστημονικής έρευνας, τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων, για την εξυπηρέτηση των αναγκών των ερευνητικών φορέων που δύναται να συμβάλλουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων για την περιοχή ευθύνης του φορέα.

Το ανθρώπινο δυναμικό του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης περιλαμβάνει επόπτες-φύλακες, δασολόγους, οικονομολόγους, βιολόγους, διοικητικούς υπαλλήλους, ενώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι από το επιστημονικό προσωπικό ορισμένοι διαθέτουν μεταπτυχιακές σπουδές σε αντικείμενα που αφορούν στη διαχείριση και βιώσιμη ανάπτυξη προστατευόμενων περιοχών.

Φύλαξη Εθνικού Δρυμού Οίτης

Η φύλαξη του Εθνικού Δρυμού Οίτης εντάσσεται στο σχέδιο φύλαξης του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου, ενώ για το λόγο αυτό υπάρχει σχετικό Τμήμα Φύλαξης, όπως επίσης έχει εκπονηθεί και αντίστοιχο σχέδιο. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το σχέδιο αυτό

επικαιροποιείται σε ετήσια βάση, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες που προκύπτουν, ενώ οι δράσεις και ενέργειες που περιλαμβάνονται σε αυτό στηρίζονται σε βέλτιστους τρόπους επίλυσης προβλημάτων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών.

Η φύλαξη, ως επί το πλείστον έχει προληπτικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα και έτσι επιδιώκεται να ελέγχεται ο βαθμός εφαρμογής της δασικής νομοθεσίας, αλλά και να παρέχεται η κατάλληλη ενημέρωση προς τους επισκέπτες αναφορικά με το νομικό καθεστώς της περιοχής ως προς το ζήτημα της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Σε ημερήσια βάση υπάρχει πρόγραμμα που ακολουθείται, η εφαρμογή του οποίου στηρίζεται στις επικρατούσες καιρικές συνθήκες, στη δυσκολία πρόσβασης που υπάρχει για ορισμένα μέρη της περιοχής, όπως επίσης και στον χωροχρονικό χαρακτήρα που έχουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες.

Πιο αναλυτικά, οι δράσεις και ενέργειες που συντελούνται από το τμήμα φύλαξης είναι οι ακόλουθες:

- Η φύλαξη, όπου σε καθημερινή βάση διεξάγονται περιπολίες που έχουν ως σκοπό την πρόληψη και την αποτροπή διαφόρων δραστηριοτήτων που θεωρούνται παράνομες.
- Καταγραφή συμβάντων, όπου υπάρχει τήρηση βιβλίου συμβάντων και περιγράφονται περιστατικά, οι τοποθεσίες αυτών, καθώς επίσης και οι όποιες ενέργειες έγιναν για την αποτροπή τους.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, όπου ενημερώνονται αναλυτικά οι επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής αναφορικά με τις δραστηριότητες που επιτρέπονται και αυτές που δεν επιτρέπονται,

ενώ λαμβάνουν και σχετική ενημέρωση για την αξία της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής ευθύνης.

- Παρακολούθηση, όπου υπάρχει συμβολή στην καταγραφή στοιχείων πεδίου, στα πλαίσια των δράσεων παρακολούθησης ειδών.

Εικόνα 5: Περιπολία στις εκβολές του Σπερχειού Ποταμού⁸

Κατά τη διάρκεια του έτους 2019, το Τμήμα Φύλαξης προχώρησε στην ακριβή καταγραφή των θέσεων όπου βρίσκονταν μπάζα και σκουπίδια σε ολόκληρη την περιοχή του Σπερχειού, ενώ απέστειλε τα σχετικά στοιχεία στις αρμόδιες υπηρεσίες για να προβούν σε σχετικές ενέργειες.

Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού

⁸ Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (2020). Έκθεση Αναφοράς Υλοποίησης των Δράσεων του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου για το Έτος 2019. Λουτρά Υπάτης: Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου.

Η διαδικασία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την προστασία και διαφύλαξη της βιοποικιλότητας στον Εθνικό Δρυμό, αλλά και για την κινητοποίηση του γενικού πληθυσμού για την ανάληψη περαιτέρω δράσεων. Για το έτος 2019, ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού προχώρησε σε πλήθος ενεργειών. Ειδικότερα, σε συνεργασία με εθελοντικές σχολικές μονάδες της περιοχής συμμετείχε στην εθελοντική περιβαλλοντική εκστρατεία «Let's do it Greece 2019», με τις δράσεις να αναπτύσσονται κυρίως σε τέσσερις άξονες, που είναι το Περιβάλλον, ο Συνάνθρωπος, η Κοινότητα, η Φιλοζωία.

Χρηματοδοτικές ενισχύσεις-έργα που υλοποιήθηκαν από τον φορέα

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Οίτης, λαμβάνει χρηματοδότηση κυρίως από εθνικούς πόρους, όπως είναι για παράδειγμα το «Πράσινο Ταμείο», καθώς επίσης και από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι το ΕΣΠΑ και άλλα προγράμματα που υλοποιούνται κατά καιρούς. Στη συνέχεια, αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών στα πλαίσια λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης.

- Για την περίοδο 2020 και μετέπειτα, το «Πράσινο Ταμείο», έχει αναλάβει την μισθοδοσία του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης, ενώ οι βασικές λειτουργικές δαπάνες προβλέπεται να χρηματοδοτούνται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό του Κράτους. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και

Αειφόρος Ανάπτυξης» (Υ.ΜΕ.ΠΕΡ.Α.Α.)), το οποίο εντάσσεται στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2014-2020 και περιλαμβάνει την Πράξη «Επιχορήγηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου για δράσεις που αφορούν Προστατευόμενες Περιοχές, Είδη και Οικοτόπους, με τον προϋπολογισμό αυτό να ανέρχεται σε 983.360 €.

- «Πράσινο Ταμείο» (2014-2015): «Στήριξη Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης 2014-2015», όπου χρηματοδοτήθηκε μεταξύ άλλων η προμήθεια αυτόματων ψηφιακών καταγραφικών διατάξεων (φωτοπαγίδες), ο σχεδιασμός και η εκτύπωση ενημερωτικών δελτίων, στόχος των οποίων η διάχυση της πληροφορίας που αφορά τον Εθνικό Δρυμό και τις δράσεις που λαμβάνουν χώρα στα όρια αυτού.

Ακόμη, χρηματοδοτήθηκαν δράσεις που αφορούν στην υποστήριξη του Φορέα Διαχείρισης, αναφορικά με την υποβολή φακέλου ένταξης Γεωπάρκου στο Παγκόσμιο Δίκτυο Γεωπάρκων της UNESCO. Ιδιαίτερα σημαντική ενέργεια αποτέλεσε και η χρηματοδότηση της σήμανσης και συντήρησης τριών υφιστάμενων μονοπατιών στο όρος Οίτη, όπως και η σύνταξη-επικαιροποίηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (Ε.Π.Μ.) που αφορά το όρος Οίτη.

- «Πράσινο Ταμείο 2013» - «Στήριξη Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης 2013», όπου περιλαμβάνονταν δράσεις όπως είναι η συντήρηση του κτιρίου του Φορέα Διαχείρισης, καθώς επίσης και η σήμανση δύο υφιστάμενων μονοπατιών που βρίσκονται στο όρος Οίτη, έτσι ώστε να

διευκολύνεται η κυκλοφορία των επισκεπτών, αλλά και των ερευνητών που αναπτύσσουν δράσεις εντός του Εθνικού Δρυμού.

Επιπροσθέτως, υπήρξε χρηματοδότηση μελέτης για την διερεύνηση των δυνατοτήτων και των διαδικασιών πιστοποίησης τοπικών προϊόντων, καθώς και διερεύνηση χορήγησης σήματος ποιότητας από τον Φορέα Διαχείρισης. Επιπλέον, από το ίδιο χρηματοδοτικό πακέτο χρηματοδοτήθηκαν δράσεις που αφορούν την προκαταρκτική διερεύνηση του πληθυσμού ζαρκαδιού στο όρος Οίτη, όπως επίσης και προκαταρκτική διερεύνηση των μανιταριών που βρίσκονται στην ίδια περιοχή. Άλλες δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν αφορούσαν την μουσειολογική μελέτη για το Κέντρο Ενημέρωσης στην Παύλιανη, τον σχεδιασμό και εγκατάσταση φωτογραφικής έκθεσης για το Κέντρο Ενημέρωσης Παύλιανης. Τέλος, διοργανώθηκε και ημερίδα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης αναφορικά με τις δράσεις που συντελούνται εντός του Εθνικού Δρυμού.

3.4 Καλές πρακτικές

Η περίπτωση του Εθνικού Πάρκου Cairngorms στη Σκωτία

Πρόκειται για το μεγαλύτερο Εθνικό Πάρκο του Ηνωμένου Βασιλείου που βρίσκεται στην βορειοανατολική περιοχή της Σκωτίας, ενώ η ίδρυση του χρονολογείται από το 2003. Η έκταση του πάρκου ανέρχεται σε 4.528 km² και είναι ουσιαστικά μεγαλύτερη από την έκταση του Λουξεμβούργου. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι στο Εθνικό αυτό Πάρκο βρίσκονται τα 4 από τα 5 ψηλότερα βουνά του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς επίσης και 25% των αυτόχθονων δασών της Σκωτίας, φιλοξενώντας μια τεράστια βιοποικιλότητα.

Περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι περίπου το 50% του Πάρκου έχει αναγνωρισθεί ως διεθνούς σημασίας και προστατεύεται σε επίπεδο Ε.Ε. Στο Εθνικό Πάρκο υπάρχουν 19 Περιοχές Προστασίας, 12 Ζώνες Ειδικής Προστασίας, 46 Περιοχές Ειδικού Επιστημονικού Ενδιαφέροντος, αλλά και 9 Αποθέματα της Φύσης και 2 Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (Ραμσάρ) (BIO2CARE-WP4, 2019).

Ο πληθυσμός της ευρύτερης αυτής περιοχής ανέρχεται σε 18.000 άτομα, ενώ ο τουρισμός αντιπροσωπεύει περίπου το 80% της οικονομίας της περιοχής, καθώς και ένα ποσοστό της τάξεως του 43% της απασχόλησης. Μάλιστα, για το έτος 2017 ψηφίστηκε έως ένας από τους καλύτερους οικοτουριστικούς προορισμούς της Ευρώπης, καθώς παρουσιάζει ιδιαίτερα σημαντικά πλεονεκτήματα όπως είναι τα εντυπωσιακά τοπία, την πλούσια βιοποικιλότητα, τα παραδοσιακά χωριά που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή, καθώς επίσης και ένα ευρέως αναπτυγμένο δίκτυο μονοπατιών και διαδρομών, το οποίο θεωρείται ότι είναι κατάλληλο για όλους.

Σημειωτέον, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να ξεναγηθεί στο πάρκο με τα πόδια, με αναπηρικό καροτσάκι, είτε με άλογο, καθώς επίσης και με ποδήλατο, ενώ οι επισκέπτες κατά την επίσκεψη που πραγματοποιούν λαμβάνουν υπόψη τους τον Οδηγό Προσβασιμότητας (BIO2CARE-WP4, 2019).

Ο υγρότοπος Βραυρώνας-Αττική

Ο υγρότοπος αυτός βρίσκεται μεταξύ της Αρτέμιδας και του Μαρκόπουλο και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα καταφύγια άγριας ζωής της Αττικής. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το τοπίο αυτό φαίνεται να έχει παραμείνει

αναλλοίωτο από την αρχαιότητα έως και σήμερα και περιλαμβάνει καλαμώνες, υγρά λιβάδια κτλ., ενώ η ανθρώπινη παρέμβαση στην περιοχή θεωρείται ήπια, καθώς καλλιεργούνται αμπελώνες και κηπευτικά.

3.5 Προτάσεις δράσεων για την αειφορία και το περιβάλλον

Παράγοντες που επιδρούν στην διαχείριση και προστασία της Οίτης

Είναι γεγονός ότι η προστασία, καθώς και η διαχείριση της Οίτης επηρεάζεται από μια σειρά παραμέτρων, με ορισμένες εκ των οποίων να είναι περισσότερο σταθερές στο πέρασμα του χρόνου, ενώ άλλες μεταβάλλονται δυναμικότερα. Ειδικότερα, το θεσμικό καθεστώς, προσδιορίζει με σαφήνεια τον τρόπο λειτουργίας του εθνικού δρυμού, καθώς και τα επίπεδα προστασίας. Ιδίως τα τελευταία χρόνια, που η περιβαλλοντική ευαισθησία έχει αυξηθεί διεθνώς, επιζήμιες μεταβολές του θεσμικού πλαισίου συμβαίνουν με μεγαλύτερη δυσκολία, συνεκτιμώντας και το γεγονός ότι ενεργό ρόλο διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών.

Θα πρέπει να τονισθεί ότι ο ορεινός όγκος της Οίτης κηρύχθηκε ως Εθνικός Δρυμός, καθώς υπήρχε μια σειρά από λόγους. Ειδικότερα, η Οίτη έχει εντυπωσιακή τοπογραφική διαμόρφωση, ενώ υπάρχει σύνδεση της Οίτης με την ιστορία της χώρας, ήδη από την περίοδο της μυθολογίας. Περαιτέρω, υπάρχουν εντυπωσιακές λίμνες και λιβάδια στις ανωδασικές περιοχές, ενώ στην Οίτη φιλοξενείται και το αγριόγινδο.

Η προστασία της Οίτης, καθώς και η βελτίωση της διαχείρισης αυτής μπορεί να βελτιωθεί στα πλαίσια ενός ευρύτερου συστήματος διακυβέρνησης των Προστατευόμενων Περιοχών, όπου θα δίνεται έμφαση τόσο στην επιστημονική διάσταση, όσο και στον συντονισμό και την οργάνωση της διακυβέρνησης. Το σύστημα διακυβέρνησης αυτό απαιτεί την ύπαρξη ενός σαφούς και ισχυρού θεσμικού πλαισίου, το οποίο δεν θα τροποποιείται διαρκώς, έτσι ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί, να λειτουργήσει και να αξιολογηθεί με στόχο την ανατροφοδότηση. Ακόμη, πέρα από τον σχεδιασμό απαιτούνται και οι αναγκαίοι πόροι, έτσι ώστε να λειτουργεί με τρόπο αποτελεσματικό ο σχεδιασμός αυτός.

Όσον αφορά τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δίνεται έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος, γεγονός που διαφαίνεται τόσο με το ανάλογο θεσμικό πλαίσιο που βρίσκεται σε ισχύ, όσο και με την παροχή αντίστοιχων πόρων προς τις περιοχές αυτές, καθώς και μέσω της χρηματοδότησης σχετικών δράσεων.

Ο Εθνικός Δρυμός που εξετάζεται μπορεί να αξιοποιήσει τα «εργαλεία» αυτά, βελτιώνοντας την λειτουργία του και ενισχύοντας τα αναγκαία επίπεδα προστασίας τους, κάτι που όπως έχει αναφερθεί συνδέεται και με την μεταφορά καλών πρακτικών. Παράλληλα, σύνδεση υπάρχει και με την περιφερειακή πολιτική, καθώς μέσω αυτής ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.

Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι σε διεθνές επίπεδο, η προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται με τον παγκόσμιο πληθυσμό, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μέσα σε 2.000 χρόνια, ο παγκόσμιος πληθυσμός έφθασε από 170 εκατομμύρια σε 7,3 δισεκατομμύρια, ενώ οι εκτιμήσεις που

υπάρχουν για τα επόμενα έτη προβλέπουν ραγδαία αύξηση του έως και το 2100, η οποία αναμένεται να ξεπεράσει ακόμη και το 50%.

Αντίστοιχα, αυξητικές τάσεις υπήρξαν και στον πληθυσμό της Ελλάδος κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ενώ στη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, για την περίπτωση της Ελλάδος, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι η χώρα δέχεται μεγάλο αριθμό τουριστών, φθάνοντας σε επίπεδα ρεκόρ. Τονίζεται ότι τόσο η μόνιμη παρουσία όσο και η εποχική έχει ως αποτέλεσμα να απαιτούνται όλο και περισσότεροι φυσικοί πόροι (World Commission on Environment and Development, 1987).

Εξαρχής, από την δημιουργία του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού, τέθηκε σε προτεραιότητα το ζήτημα της αειφορίας. Στα πλαίσια αυτά, θα μπορούσε να δοθεί έμφαση στην ανάδειξη των πιστοποιημένων αγροτικών προϊόντων, τα οποία θα προέρχονται από την διευρυμένη περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης.

Προκειμένου να αυξηθεί η επισκεψιμότητα στην περιοχή μελέτης έτι περαιτέρω, θα μπορούσαν να γίνουν ορισμένες δράσεις από τον Φορέα Διαχείρισης. Ειδικότερα, θα μπορούσε να βελτιωθεί η προσβασιμότητα, κάτι το οποίο μπορεί να χρηματοδοτήσει σε μεγάλο βαθμό ο Φορέας διαχείρισης μέσω της αξιοποίησης των κατάλληλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να υπάρξει στόχευση σε συγκεκριμένες κατηγορίες κοινού, οι οποίες αγαπούν τη φύση και προβαίνουν σε ενέργειες για να την προστατέψουν. Πιο αναλυτικά, θα μπορούσε να δοθεί έμφαση στην προσέγγιση παιδιών, είτε ατόμων τρίτης ηλικίας. Ιδίως για τα παιδιά, η επίσκεψη στον Εθνικό Δρυμό μπορεί να καταστεί ιδιαίτερα ωφέλιμη, καθώς έχουν τη δυνατότητα να

γνωρίσουν πολλά από αυτά που έχουν προσεγγίσει σε θεωρητικό επίπεδο, ενώ το σημαντικότερο είναι ότι διαπλάθεται μια κουλτούρα προστασίας του περιβάλλοντος και σεβασμού στους πόρους, η οποία μπορεί να «ακολουθεί» τα παιδιά σε ολόκληρη την ζωή τους.

Η αύξηση των επισκεπτών στον Εθνικό Δρυμό δύναται να προσελκύσει και επιχειρήσεις που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι οι υπηρεσίες ξενάγησης, οι υπηρεσίες άθλησης κτλ. Για την προώθηση των δυνατοτήτων που έχει ένας επισκέπτης στον Εθνικό Δρυμό που εξετάζεται μπορούν να χρησιμοποιηθούν ακόμη περισσότερο οι ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνίας), μέσω αναβάθμισης της ιστοσελίδας, έτσι ώστε να είναι ακόμη πιο φιλική προς τον επισκέπτη, ενώ σημαίνοντα ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και ιδίως το Facebook και το Instagram, προσφέροντας και το πλέον κατάλληλο οπτικό υλικό.

Επιπροσθέτως, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η ενημέρωση των επισκεπτών για τις δυνατότητες που υπάρχουν στον Εθνικό Δρυμό για τους ίδιους, για την προσβασιμότητα κτλ. Θα μπορούσε για παράδειγμα να δημιουργηθεί μια ηλεκτρονική εφαρμογή ή ψηφιακή πλατφόρμα, όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να ξεναγηθεί ηλεκτρονικά και να λάβει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για τον Εθνικό Δρυμό.

Ιδίως για τις επισκέψεις που αφορούν σχολεία, θα μπορούσαν να διαμορφωθούν σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, τα οποία θα έχουν ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο, τόσο για τους

μαθητές, όσο και για τους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν, αλλά και ευρύτερα και για την τοπική κοινωνία.

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στη δυνατότητα ανάπτυξης του εναλλακτικού ορεινού τουρισμού, στην περιοχή μελέτης, δηλαδή πλησίον του Εθνικού Δρυμού, έτσι ώστε να μην επηρεάζουν οι τουριστικές δραστηριότητες την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Η συγκεκριμένη μορφή του τουρισμού, θεωρείται ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και μέσω αυτής, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να έρχεται σε επαφή με τη φύση, αναπτύσσοντας σειρά δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο. Περαιτέρω, μέσω του ορεινού τουρισμού μπορούν να κινητοποιηθούν παραγωγικές και αναπτυξιακές δυνάμεις, οι οποίες με τη σειρά τους δύνανται να συμβάλλουν στην βιώσιμη περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής της Οίτης. Ακόμη, δημιουργούνται θέσεις εργασίας και ο τοπικός πληθυσμός μπορεί να διατηρηθεί στην περιοχή.

Στην περίπτωση του Εθνικού Δρυμού Οίτης, θα μπορούσε να αναπτυχθεί σειρά επιχειρήσεων οι οποίες θα αναπτύξουν δραστηριότητα στον εναλλακτικό ορεινό τουρισμό. Για παράδειγμα, μπορούν να αναπτυχθούν επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν την διοργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων εντός των ορίων του Εθνικού Δρυμού, δίνοντας έμφαση σε σημεία οικοτουριστικού ενδιαφέροντος, όπως επίσης και επιχειρήσεις αγροτουριστικών καταλυμάτων και ξενώνες.

Προκειμένου να διαμορφωθούν οι συνθήκες για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης μορφής ορεινού τουρισμού θα πρέπει αρχικά να υπάρξει αποτύπωση

του χώρου ενδιαφέροντος, όπου πρόκειται για την ευρύτερη περιοχή του Εθνικού Δρυμού, ενώ στη συνέχεια είναι αναγκαίο να διαμορφωθεί ένα όραμα για την βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή, το οποίο θα προκύψει κατόπιν συνεργασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης α' βαθμού με διαδημοτικές συνεργασίες, των τοπικών φορέων, αλλά και της τοπικής κοινωνίας, με τη συμμετοχή ακόμη και των ίδιων των επισκεπτών.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να γίνει μια αποτύπωση των υφιστάμενων επιχειρήσεων στην περιοχή μελέτης, έτσι ώστε να διαπιστωθεί πόσες από αυτές μπορούν να συνδεθούν με την ανάπτυξη του τουρισμού, ενώ θα πρέπει να υπάρξει και η κατάλληλη ενημέρωση και εκπαίδευση των κατοίκων της περιοχής, εστιάζοντας στα οφέλη που δύναται να προκύψουν για την περιοχή τους, για το περιβάλλον, αλλά και για τους ίδιους. Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να διερευνηθεί και η δυνατότητα αξιοποίησης πόρων από τοπικά και περιφερειακά σχέδια ανάπτυξης και αντίστοιχα σχέδια ανάπτυξης του τουρισμού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Η περιοχή του Εθνικού Δρυμού Οίτης, παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να διαμορφώσουν ένα ελκυστικό τουριστικό προϊόν. Στα πλαίσια και της διαμόρφωσης του νέου χωροταξικού σχεδιασμού διανοίγονται ευκαιρίες για την προσέλκυση επιχειρήσεων που δεν θα δημιουργούν περιβαλλοντική επιβάρυνση.

Στα πλαίσια επίσης της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής, θα πρέπει να αξιοποιηθεί το σύνολο των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που υπάρχουν στην ευρύτερη περιοχή και δύναται να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός

ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος, το οποίο θα θέτει στο επίκεντρο την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ θα μπορεί να συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη και στη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος για τους κατοίκους των γύρω περιοχών. Στη συνέχεια, αναφέρονται ορισμένοι πόροι που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν συνδυαστικά για την περαιτέρω αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού.

Λουτρά Υπάτης: Τα Λουτρά Υπάτης βρίσκονται στην Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας κοντά στην Λαμία, σε μια τοποθεσία που είναι ιδιαίτερα όμορφη. Μάλιστα, η χρήση των λουτρών ως ιαματικά φαίνεται να ξεκινά ήδη από τα Ρωμαϊκά χρόνια, ενώ η θεραπευτική αξία των νερών αυτών συνδέεται με την φυσικοχημική τους σύσταση. Καθώς τα νερά των ιαματικών πηγών είναι οξυανθρακούχα, θεωρείται ότι είναι ευεργετικά για το κυκλοφοριακό σύστημα, καθώς και για το νευροφυτικό, με αποτέλεσμα να έχουν και ευεργετική δράση για τις ενοχλήσεις που αφορούν την καρδιακή λειτουργία. Ακόμη, επειδή έχουν και θειούχα χαρακτηριστικά, τα ύδατα αυτά επιδρούν θετικά σε διάφορες δερματοπάθειες, όπως για παράδειγμα είναι τα εκζέματα, οι δερματίτιδες, η κνίδωση κτλ.

Σε μικρή απόσταση βρίσκονται και τα Λουτρά Πλατυστόμου καθώς επίσης και τα λουτρά που βρίσκονται στην ιστορική τοποθεσία των Θερμοπυλών (θέση Ψωρονέρια) συγκροτώντας έτσι έναν πόλο έλξης ιαματικού τουρισμού, ο οποίος μέχρι τούδε παραμένει αναξιοποίητος και θα μπορούσε να αναπτυχθεί με τον απαιτούμενο σεβασμό προς το περιβάλλον.

Ιερά Μονή Αγάθωνος: Η Ιερά Μονή Αγάθωνος βρίσκεται στις πλαγιές του όρους Οίτη κοντά στον οικισμό της Υπάτης, μέσα σε ένα τοπίο ιδιαίτερα ελκυστικό. Δίπλα στο μοναστήρι βρίσκεται το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με στοιχεία της χλωρίδας και της πανίδας, τα οποία θεωρούνται ιδιαίτερα σπάνια και προέρχονται από τον Εθνικό Δρυμό Οίτης.

Ορειβατικές - πεζοδρομικές διαδρομές: Η περιοχή προσφέρει πλήθος ορειβατικών και πεζοδρομικών διαδρομών, όπως είναι για παράδειγμα η ανάβαση από την Υπάτη στο καταφύγιο του ΕΟΣ Λαμίας, η ανάβαση από την Παύλιανη στην Καταβόθρα, που καλείται και «Μονοπάτι του Ηρακλή», η ανάβαση από το Νεοχώρι στον Πύργο, που είναι γνωστό ως «Μονοπάτι των Τσοπάνηδων», η ανάβαση από τα Λουτρά Υπάτης στο λιβάδι Καρίτσα, καθώς και το μονοπάτι των σιδηροδρομικών στο πλάι του Φαραγγιού του Ασωπού, όπου ο επισκέπτης μπορεί να ακολουθήσει τη διαδρομή του τρένου, μέσω του μονοπατιού που κατασκευάστηκε κατά την διαμόρφωση της σιδηροδρομικής γραμμής.

Ανάλυση SWOT διαμόρφωσης βιώσιμων τουριστικών δραστηριοτήτων

Μέσω της ανάλυσης SWOT, διερευνώνται τα δυνατά και αδύναμα σημεία ενός οργανισμού ή μιας δράσης, τα οποία αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον του οργανισμού ή αντίστοιχα της δράσης, καθώς επίσης και οι ευκαιρίες και οι απειλές, οι οποίες συνδέονται κατά βάση με το εξωτερικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση του βιώσιμου ορεινού τουρισμού στην περιοχή της Οίτης, η ανάλυση γίνεται ως εξής:

Δυνάμεις

- Μεγάλη ποικιλία φυσικού τοπίου
- Πλούσια πανίδα και χλωρίδα
- Ύπαρξη Εθνικού Δρυμού που είναι ευρέως γνωστό
- Μεγάλος αριθμός χωριών τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερη ομορφιά
- Ύπαρξη υποδομής στα βασικά κέντρα της περιοχής (Υπάτη, Παύλιανη, Μαυρολιθάρι, Καστριώτισσα)
- Εύκολη πρόσβαση λόγω της γειτνίασης με την Εθνική Οδό Αθηνών-Θεσσαλονίκης
- Επιτυχής, σε μεγάλο βαθμό λειτουργία του Εθνικού Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού
- Γειτνίαση (σχετική) με την Αθήνα

Αδυναμίες

- Περιορισμένες γνώσεις των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής σε ζητήματα μάρκετινγκ και προώθησης των δραστηριοτήτων τους-προϊόντων
- Πλημμελής ενημέρωση των επισκεπτών της ευρύτερης περιοχής για τις δυνατότητες που υπάρχουν για δράσεις εκτός από αυτές που διοργανώνονται από τον Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού
- Χαμηλό επενδυτικό ενδιαφέρον, ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών εξαιτίας της οικονομικής κρίσης

- Μέτρια ως ανεπαρκής ποιότητα πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών, με μέτριας ποιότητας σήμανση και βοηθητικές παροχές
- Περιορισμένο ενδιαφέρον από τους τοπικούς δημόσιους φορείς για την περαιτέρω ανάπτυξη του Εθνικού Δρυμού και την δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος για τους κατοίκους της περιοχής

Ευκαιρίες

- Δυνατότητα αξιοποίησης των φυσικών πόρων, δίνοντας έμφαση στην διαφύλαξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
- Δυνατότητα διαμόρφωσης τουριστικού προϊόντος το οποίο θα έχει διάρκεια όλο τον χρόνο και θα προσελκύει επισκέπτες από ολόκληρο τον κόσμο
- Περαιτέρω αξιοποίηση των υφιστάμενων Λουτρών Υπάτης και δημιουργία συνδυαστικών δραστηριοτήτων για τους επισκέπτες αυτών
- Δυνατότητα βελτίωσης των υποδομών για την διευκόλυνση της προσβασιμότητας και της ελκυστικότητας των επιμέρους τουριστικών πόρων του Εθνικού Δρυμού
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού σχετικά με τα οφέλη που απορρέουν από την αξιοποίηση του Εθνικού Δρυμού, καθώς και από την δυνατότητα περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης
- Εισαγωγή διαδικασιών και πιστοποιήσεων ποιότητας στο σύνολο των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών

- Δυνατότητες αξιοποίησης των ΤΠΕ και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Απειλές

- Έλλειψη συνεργασίας των τοπικών επιχειρήσεων και φορέων, ιδίως στον τομέα του τουρισμού
- Προβλήματα στην διαδημοτική συνεργασία
- Προβλήματα ακόμη και σήμερα με τις χρήσεις γης, παρά τις διαρκείς αλλαγές που αφορούν τον χωροταξικό σχεδιασμό
- Κίνδυνος από την αξιοποίηση του βωξίτη στην ευρύτερη περιοχή, καθώς συνδέεται με περιβαλλοντική υποβάθμιση (Μεταλλεία Βωξίτη Φωκίδας)
- Απειλή από την εγκατάσταση αιολικών πάρκων, που σε ένα βαθμό μπορούν να υποβαθμίσουν το φυσικό περιβάλλον
- Χαμηλής ποιότητας προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της περιοχής

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα όπου η «συνύπαρξη» του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον υπάρχει εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Ουσιαστικά, η σχέση αυτή διαμορφώθηκε μέσα από δραστηριότητες όπως ήταν η γεωργία, η αλιεία, η κτηνοτροφία, ενώ στο πέρασμα του χρόνου, στα πλαίσια της συνύπαρξης αυτής, υπήρξε προστασία περιοχών που θεωρούνταν ότι ήταν περιοχές με ιδιαίτερη θρησκευτική και πολιτιστική αξία.

Όμως, ακόμη και σήμερα, υπάρχει σημαντικός αριθμός ανθρώπων που θεωρεί ότι οι έννοιες της προστασίας και της ανάπτυξης έρχονται σε σύγκρουση και για το λόγο αυτό εκφράζεται επιφυλακτικότητα (Μαραγκού & Χριστοπούλου, 2012). Η άποψη αυτή δεν αφορά μόνο την Ελλάδα, καθώς και σε άλλες χώρες της Ευρώπης θεωρήθηκε ότι δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη σε προστατευόμενες περιοχές και επομένως θα πρέπει οι άνθρωποι να περιορίσουν τις δραστηριότητες που επιτελούνται εκεί.

Σχετικά με την μελέτη περίπτωσης του Εθνικού Δρυμού που εξετάστηκε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, διαπιστώνεται ότι ως προς την διαχείρισή του αντιμετωπίζει τα ίδια προβλήματα με τους υπόλοιπους δρόμους (ελλιπές προσωπικό, περιορισμένοι πόροι, αποτελεσματική διάθεση αυτών), ωστόσο υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης, επιδεικνύοντας παράλληλα τον κατάλληλο σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον.

Στα πλαίσια αυτά είναι αναγκαίο να υπάρχει διαβούλευση μεταξύ των φορέων διαχείρισης και των τοπικών φορέων, αλλά και ευρύτερα των πολιτών,

έτσι ώστε ο σχεδιασμός που θα διαμορφωθεί να καταλήξει σε μια κοινή συνισταμένη, η οποία θα έχει ως γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος, θα χαρακτηρίζεται από την μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα και οι ενέργειες και οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του σχεδιασμού αυτού θα αποβλέπουν στην ανάδειξη και περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής.

Λαμβάνοντας υπόψη και τις σύγχρονες τεχνολογίες, που όλο και περισσότεροι πολίτες χρησιμοποιούν, η διαβούλευση αυτή θα μπορούσε να γίνει σε μεγάλο βαθμό με τρόπο ηλεκτρονικό, έτσι ώστε να υπάρχει συμμετοχή, διαφάνεια, αποτελεσματικότητα, αλλά και γενικότερα ευκολία πρόσβασης.

Επιπροσθέτως, για την περαιτέρω ανάδειξη του Εθνικού Δρυμού, αλλά και για την διαφύλαξη της προστασίας μπορούν να αξιοποιηθούν περαιτέρω πόροι που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως κατά την περίοδο αυτή όπου γίνεται μετάβαση στην νέα προγραμματική περίοδο 2021-2027. Οι συμμετοχές αυτές σε προγράμματα θα πρέπει να είναι εύστοχες, να μεγιστοποιούν τις ωφέλειες για τον Εθνικό Δρυμό, ενώ συνάμα θα μπορούσε μέσω των προγραμμάτων αυτών να υπάρξει περαιτέρω ανταλλαγή καλών πρακτικών, προκειμένου να εφαρμοστούν σύγχρονες προσεγγίσεις στην διαχείριση του Εθνικού Δρυμού.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην προσέλκυση επιχειρήσεων, οι οποίες θα λειτουργούν με την φιλοσοφία ήπιων παρεμβάσεων, όπως για παράδειγμα θα μπορούσε να ήταν εξειδικευμένες υπηρεσίες ξεναγήσεων, οι οποίες θα αναβάθμιζαν την εμπειρία που μπορεί να λάβει ο επισκέπτης του Εθνικού Δρυμού. Παράλληλα, ο Εθνικός Δρυμός θα μπορούσε να αναπτύξει εξειδικευμένα

εκπαιδευτικά προγράμματα για στοχευμένες ομάδες πληθυσμού-επισκεπτών, όπως για παράδειγμα είναι οι μαθητές.

Επιπλέον, θα πρέπει λαμβάνοντας υπόψη τις ανάλογες διεθνείς καλές πρακτικές, να δοθεί η δέουσα σημασία στην επικοινωνία, έτσι ώστε το ευρύ κοινό να μάθει περισσότερες πληροφορίες για τον Εθνικό Δρυμό και ιδίως αυτοί που θα μπορούσαν να επισκεφτούν την περιοχή.

Συνεπώς, στα πλαίσια αυτά, θα μπορούσε να εκπονηθεί ένα πλάνο επικοινωνίας όπου θα αξιοποιεί στο έπακρο τις νέες τεχνολογίες και συγκεκριμένα την ιστοσελίδα του φορέα διαχείρισης, τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, ενώ τέλος θα μπορούσε να αναπτυχθεί και μια σχετική εφαρμογή, καθώς έτσι μπορεί να βελτιωθεί περαιτέρω η εμπειρία ξενάγησης του επισκέπτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Apostolopoulou, E. & Pantis, J.D. (2009). Conceptual Gaps in the National Strategy for the Implementation of the European Natura 2000 Conservation Policy in Greece. *Biological Conservation*, 142(1), 221-237.

BIO2CARE-WP4 (2020). *Παραδείγματα καλών πρακτικών στη δημιουργία μονοπατιών/διαδρομών φύσης για AMEA. INTERREG V-A COOPERATION PROGRAMME GREECE-BULGARIA 2014-2020-Reinforcing Protected Areas Capacity through an Innovative Methodology for Sustainability-WP4-Deliverable 4.4.2.*

BIO2CARE (2020). *Ενίσχυση της Ικανότητας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών μέσω μιας καινοτόμου μεθοδολογίας για τη Βιωσιμότητα.* Διαθέσιμο: <https://bio2care.eu/el> [Πρόσβαση 10 Νοεμβρίου 2020].

Bouwma, I.M., Van Apeldoorn, R., Kamphorst, D.A. (2010). *Current practices in solving multiple use issues of Natura 2000 sites: Conflict management strategies and participatory approaches.* The Netherlands: Alterra, Wageningen, DG Environment.

Dudley, N. (2008). *A clearly defined geographical space, recognized, dedicated and managed, through legal or other effective means, to achieve the long-term conservation of nature with associated ecosystem services and cultural values.*

European Environment Agency (2017). *Number and Size of Protected Areas.*

European Commission (2014). *Establishing Conservation Measures for Natura 2000 Sites- A review of the provisions of Article 6.1 and their practical implementation in different Member States.*

UNEP-WCMC and IUCN (2016). *Protected Planet Report 2016.* UNEP-WCMC and IUCN: Cambridge UK and Gland, Switzerland.

World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future.* Oxford: Oxford University Press.

WWF Ελλάς (2016). *Νόμος και Περιβάλλον στην Ελλάδα. Έκθεση 2016 για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.* Αθήνα: WWF Ελλάς.

Αθανασάκης, Α. & Κουσούρης, Θ. (1999). *Περιβάλλον και Οικολογία στην Εκπαίδευση.* Αθήνα: Εκδόσεις Δαρδανός.

Βασιλόπουλος, Γ. (2009). *Διδακτορική Διατριβή-Οι Προστατευόμενες Δασικές Περιοχές Φύση 2000 ως παραγωγικές οικονομικές μονάδες*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Σχολή Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος.

Εδώ ζούμε-Natura 2000 (2020). *Το έργο LIFE-IP4*. Διαθέσιμο στο: <https://edozoume.gr> [Πρόσβαση 2 Οκτωβρίου 2020].

Εξωραϊστικός & Εκπολιτιστικός Σύλλογος Απανταχού Σκαμνιώτων (2020). *Εναλλακτικός Τουρισμός-Το παράδειγμα της Οίτης*. Διαθέσιμο στο: <http://www.skamnosvoice.gr/index.php/svnews/svperivallon/2978-o-enallaktikos-tourismos-to-paradeigma-tis-oitis> [Πρόσβαση 21 Νοέμβριου 2020].

Ηνωμένα Έθνη (2020). *Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης-17 Στόχοι για να αλλάξουμε τον κόσμο*. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/17-%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%BF%CE%B9-%CE%B2%CE%B9%CF%89%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%B7%CF%83-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7%CF%83/> [Πρόσβαση 19 Οκτωβρίου 2020].

Καρβούνης, Σ. & Γεωργακέλλος, Δ. (2003). *Διαχείριση του περιβάλλοντος, επιχειρήσεις και βιώσιμη ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.

Καρέτσος, Γ. (2002). *Μελέτη της οικολογίας και της βλάστησης του όρους Οίτη*. Διδακτορική Διατριβή. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.

Κασιούμης, Κ. (1993). Εθνικοί Δρυμοί και προστατευόμενες Περιοχές. Ορισμός, σημασία και Διαχείριση, *Γεωτεχνικά και επιστημονικά Θέματα*, Τόμος 4, Τεύχος 1.

Κωνσταντινόπουλος, Γ. (2014). *Αξιολόγηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου που διέπει την λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, εντοπισμός προβλημάτων και προτάσεις παρεμβάσεων για την βελτιστοποίηση της λειτουργίας τους με επίκεντρο την διασφάλιση της οικονομικής τους βιωσιμότητας (μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Έργου «Οργάνωση των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και Σχεδιασμός της Πρώτης Φάσης Λειτουργίας τους» για λογαριασμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας*. Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Μαραγκού, Χ. & Χριστοπούλου, Ι. (2012). *Προστατευόμενες περιοχές: βασικές έννοιες και η αποτελεσματικότητά τους στη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ελλάδα*. Στο Παπαγεωργίου, Α.Χ., Γ. Καρέτσος, Γ. Κατσαδωράκης (επιμ.). *Το δάσος: Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση*. Αθήνα: WWF Ελλάς.

Μπεριάτος, Η. (2009). *Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών: Διδάγματα από τον απολογισμό της πενταετίας 2003-2008*, στο Κοτζαμάνης, Β., Κούγκολος, Α., Μπεριάτος, Η., Οικονόμου Δ., Πετράκος, Γ. (επιμ.). *Πρακτικά 2^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τόμος II*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Ν.4519/2018. *Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις*.

Σκούρτος, Μ.Σ. & Κ.Μ. Σοφούλης (1995). *Η Περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γιώργος Δαρδανός.

Τρακόλης, Δ. (1994). *Οι Εθνικοί Δρυμοί και άλλες προστατευόμενες φυσικές περιοχές της χώρας μας. Διαχρονική πορεία και προβληματισμοί για την οργάνωση τους*, *Γεωτεχνική Ενημέρωση*, τεύχος 61.

Τριάντης, Κ., Γεωργίου, Κ., Βαρελίδης, Γ.Κ., Κακογιάννης, Ν.Χ., Μακαντάση, Φ., Σκώκου, Ν., Καρουλάνης, Θ. (2017). *Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000-Ένα Ολοκληρωμένο Σχέδιο για την Προστασία και τη Βιώσιμη Ανάπτυξή τους*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2014). *Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το Δίκτυο Natura 2000 για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 (Β' Φάση)*.

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής (2014). *Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για τη βιοποικιλότητα*. Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας & Κλιματικής Αλλαγής.

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (2020). *Η Οίτη*. Διαθέσιμο στο: <https://oiti.gr/γενικές-πληροφορίες/> [Πρόσβαση 2 Οκτωβρίου 2020].

Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου (2020). *Εκθεση Αναφοράς Υλοποίησης των Δράσεων του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου για το Έτος 2019*. Λουτρά Υπάτης: Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου.

Χατζηστάθη, Α. & Ιστικούδη, Ι. (1995). *Προστασία της φύσης και αρχιτεκτονική του τοπίου*. Β' Έκδοση. Ο.Ε. Θεσσαλονίκη.

